

Trukun

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΤΕΥΧΟΣ ΜΗΝΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΣΥΝ ΤΩ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΩ ΔΕΛΤΙΩ

ΕΤΟΣ ΚΑ'.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, 31 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1901

ΑΡΙΘ. 35

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

καθ' ὅλον τὸ ὄθωμαν. κράτος μετζίτια ἀργ. 8
διὰ τὸν κατώτερον κλῆρον καὶ τοὺς δημοδιδασκ. 3
ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φράγκα χρυσᾷ 25
Ἡ Συνδρομὴ προκαταβάλλεται
Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου
ἀποστελλόμεναι πρὸς τὸν Πρόεδρον ἢ τὸν Ταμίαν.

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

+ Ὁ Γρεβενῶν ΔΩΡΟΘΕΟΣ (πρόεδρος)
+ Ὁ Μέγας Πρωτοδύγκελλος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
+ Ὁ Ἀρχιεπ. τῆς Ἱ. Συνόδου ΦΩΤΙΟΣ
+ Ὁ Μέγας Ἀρχιδιάκονος ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ (ταμίας)
ΧΡ. ΠΑΠΑ-Γ. ΔΑΝΝΟΥ (γραμματεὺς)

Ἀρχιδυντάκης Ἱεροδ. **ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΙΠΕΡΑΣ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κηδεῖα Παύλου Σκυλίτη Στεφάνοβικ — Ἐνθρονιστικαὶ ἐπιστολαὶ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἴκου. Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' τὸ δεύτερον—Χειρόγραφα καὶ διορθώσεις — Ἐγκύκλιος Πατριαρχικῆς Κεντρ. Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπῆς—Τὸ Ζήτημα τῆς ἀρπαγῆς τῆς ἱερᾶς Μονῆς τῆς ἁγίας Ἀναστασίας—Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

ΚΗΔΕΙΑ

ΠΑΥΛΟΥ ΣΚΥΛΙΤΣΗ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ

Ὡς ἤδη ἐν τῷ προηγουμένῳ ἡμῶν φύλλῳ εἶχομεν προαναγγεῖλναι, ἡ κηδεῖα τοῦ ἀοιδίου μεγάλου ἐθνικοῦ εὐεργέτου **Παύλου Στεφάνοβικ** ἐμελλε νὰ φέρῃ τὸν τύπον τῶν ἐξαιρετικῶν ἐκείνων κηδειῶν, ὡς ὁλόκληρος ὁ λαὸς καὶ σύσσωμος ἡ Ἐκκλησία υἱοθετοῦσι, καὶ ὧν τὸ πένθος, ἐξερχόμενον τοῦ στενοῦ οἰκογενειακοῦ κύκλου, καθίσταται πᾶγκοινον, διανοιγόμενον εἰς κύκλον εὐρυτάτης περιφερείας, ἀνάλογον πρὸς τὸν εὐρύτατον κύκλον τῆς εὐεργετικῆς δράσεως, ἐφ' ἣ διακρίνονται ἄνδρες τῆς περιωπῆς τοῦ πολυκλαύστου **Παύλου Στεφάνοβικ**. Καὶ ὅπως ἐκεῖνος ζῶν εἶχεν υἱοθετήσῃ ἐν τῇ εὐρείᾳ αὐτοῦ καρδίᾳ τὰ συμφέροντα τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐθεωρήθη δικαίως κοινὴ τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀπώλεια, καθ' ἣν δὲ ἡμέραν τὸ γεγνηνὸς τοῦ ἀοιδίου σκῆνος ἀπεδίδετο εἰς τὴν κοινὴν πάντων μητέρα γῆν, νέκ εἰκὼν τοῦ **Παύλου Στεφάνοβικ**, εἰκὼν ἀλήστου μνήμης, ἀνίστατο ἐν ταῖς καρ-

δίαις πάντων. Ἀπ' ἐνὸς ἡ μόρσιμος τῶν βροτῶν φύσις ἀπέδιδε τὸν κοινὸν πόρον, καὶ ἀπ' ἐτέρου Ἐκκλησία καὶ Γένος ὡς ἐν μιᾷ ψυχῇ, ὡς εἰς ἄνθρωπος, προσήρχοντο, ὅπως διὰ πάντων τῶν δυνατῶν μέσων, διὰ πάσης τῆς ἐφικτῆς αἰγλης ἐκδηλώσωσι τὴν ὑπ' ἡς κατακλύζονται θερμῆς πρὸς τὸν μεταστάντα συμπαθείας καὶ εὐγνωμοσύνης, ἥτις εὐγνωμοσύνη, ὡς λίαν εὐστόχως περὶ τήρησέ ποτε ὁμιλῶν ὁ σεπτὸς ἡμῶν Πρωθιεράρχης, ἀποτελεῖ ἐν τῶν κυριωτέρων γνωρισμάτων τοῦ ἡμετέρου λαοῦ.

Κατὰ τὴν κοινὴν δ' ὁμολογίαν, ὁ ἐνθερμος ζηλωτὴς τῆς εὐκλείας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, ὁ μετ' ἀπαρχμύλλου γενναιοφροσύνης καὶ φιλοστοργότητος ἀφοσιώσεως προσερχόμενος ἐκάστοτε εἰς τὴν θεραπείαν πολυειδῶν περ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῶν, ἐθνικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀναγκῶν, ὁ ἐν τῇ εὐποιίᾳ, τῇ ἀγαθοεργίᾳ καὶ τῇ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπῃ στεφανηφόρως ἀθλήσας **Παῦλος Στεφάνοβικ** ἐκηδεύθη ἐν πρωτοφανεῖ μεγαλοπρεπεῖᾳ καὶ δημοτικότητι, καθ' ἣν πάνδημοι καὶ ἐνθερμοὶ ἀνῆρχοντο πρὸς τὸν ὕψιστον αἱ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς τοῦ ἀοιδίου ψυχῆς δεήσεις.

Τὰ κατὰ τὴν πάνδημον ταύτην κηδεῖαν, ἄξια ἰδιαίτερας ἐνταῦθα περιγραφῆς, ἔχουσιν ἐν δυνατῇ συντομίᾳ ὡς ἑξῆς :

Τῷ παρελθόντι Σαββάτῳ, συμπῶνως τοῖς ἡδη ἡγγελμένοις, ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ', περιστοιχούμενος ὑπὸ πάντων τῶν σεβασμίων μελῶν τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου ὡς καὶ τῶν μελῶν τοῦ ἐντίμου Δ. Κ. Μ. Συμβουλίου, ἐπέβη ἐκ Φαναρίου ἀτμακᾶτου, καί, ἀκολουθούσης ἐν δευτέρῳ ἀτμακᾶτῳ πάσης τῆς λοιπῆς πατριαρχικῆς συνοδείας καὶ ὑπαλληλίας σὺν ἅπαντι τῷ πρεσβυτερίῳ τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, μετέβη εἰς τὸ ἐν Χαλκηδόνι

θερινὸν μέγαρον τοῦ νεκροῦ. Τῆς Α. Θ. Παναγιότητος φερούσης τὸν μανδύαν, ἐγκόλπια ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τὴν ποιμαντορικὴν ράβδον, καὶ μεθ' ἀπάσης τῆς ἐπισήμου συνοδίας προσελθούσης εἰς τὸν νεκρικὸν θάλαμον, ὁ πρόεδρος τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου σεβασμ. μητροπολίτης Ἰωαννίνων Γρηγόριος προσεφώνησε τὸν νεκρὸν συμφώνως τῇ ἀποφάσει τῶν Δύο τῆς Ἐκκλησίας Σωμάτων, διὰ τῶν ἐξῆς:

Μεγάτιμε ἄνερ,

Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Γένος συνῆλθον ἐν τῷ πενθοῦντι θερέτρῳ σου, ἵνα ἀποδώσωσιν εἰς τὸν νεκρὸν σου τὰς ἐξόχους τιμὰς, ὧν καθ' ὅλον τὸν βίον ἐγένου ἀντάξιος. Ἐπὶ τῷ θλιβερωῖ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου σου, μετὰ βρυαλγούσης καρδίας συνελθόντα, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Θ. Π. τοῦ σεπτοῦ ἡμῶν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τὰ δύο τῆς Ἐκκλησίας Σώματα, ἡ ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ Δ. Ἐθνικὸν Μικτὸν Συμβούλιον καὶ λαθόντα ὑπ' ὅψει τὰς περιφανεῖς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν Γένος εὐεργεσίας σου, φόρον ἱερᾶς καὶ ὁσίας εὐγνωμοσύνης προσφέροντες ἐκφράζουσι δι' ἡμῶν τὰς εὐχριστίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν καὶ ὡς ἀπὸ προσώπου ὅλου τοῦ ἔθνους τελοῦσι πάνδημον τὴν κηδεῖαν σου.

Καὶ ἰδοὺ, ἡ Α. Θ. Π. ὁ σεπτὸς ἡμῶν Πατριάρχης προίσταται τοῦ πένθους σου, καὶ πᾶρεστιν ἱλαστηρίους εὐχὰς πρὸς τὸν Κύριον ἀναπέμπουσα ἡ τῶν Σεβασμιωτάτων ἁγίων ἀρχιερέων καὶ παντὸς τοῦ κλήρου τῆς πρωτευούσης χορεία, καὶ παρ' αὐτὴν τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον, οἱ λογάδες τοῦ Γένους καὶ πάντα τὰ σωματεῖα καὶ πάντες ἐν γένει οἱ ἡμεδαποὶ καὶ ξένοι θαυμασταὶ σου συνοδοὶ γίνονται τῆς κηδείας σου· καὶ συνθλίβεται αὐθόρμητος πᾶσα τάξις καὶ πᾶσα ἡλικία τῶν κατοίκων τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης, ὑπὸ εὐσεβοῦς εὐγνωμοσύνης καὶ ἐκτιμήσεως τῶν ἀρετῶν σου προσελκυόμενοι.

Ἀλλὰ σύγνωθί μοι, μεγάτιμε ἄνερ, ἐάν, παρὰ τῇ ἐγνωσμένην εὐαγγελικὴν μετριοφροσύνην σου, μεθ' ἧς αἰετοῦ ἐξετέλεις τὰ ἔργα τῆς προγονικῆς φιλανθρωπίας καὶ εὐποιίας, ἀναγκάζομαι νὰ ἐκδηλώσω τὴν ὀφειλομένην εἰς τοὺς εὐεργέτας τοῦ ἔθνους εὐγνωμοσύνην.

Μακάριοι οἱ νεκροί, οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπ' ἄρτι. Ναί, λέγει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται, ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν. Τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν. (Ἀποκαλ. ιδ' 13). Εἰς ταύτην τὴν ἀνάπαυσιν εἰσάγαγε, Κύριε ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός, καὶ τοῦτον τὸν πιστὸν σου δοῦλον Παῦλον, καὶ ἄφες αὐτῷ, ὅσα καὶ αὐτὸς ὡς ἄνθρωπος ἐπὶ γῆς ἐπλημμέλησε. Δὸς δὲ ἵνα ἡ μνήμη τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κόπων αὐτοῦ παρκαμίνῃ ἀγήρατος καὶ ἀειθαλῆς ἐν ἡμῖν καὶ ὁ ἀπαρχμιλλος αὐτοῦ χαρακτήρ χρησιμεύσῃ πρὸς μίμησιν ἀρετῆς.

Τοῦ πιστοῦ υἱοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους Παύλου τοῦ Στεφάνου αἰωνία ἡ μνήμη· αἰωνία ἡ μνήμη.

Εἴτα προσεφώνησε τὸν νεκρὸν διὰ βραχείων ἐξ ὑπογυίου ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Χίου Κωνσταντῖνος ἐκπληρῶν ἰδιαίτεραν ἐντολὴν καὶ ἀπάσης μὲν τῆς νήσου Χίου τῆς ἰδιαίτερας τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός πατρίδος, μάλιστα δὲ τῶν κοινοτικῶν ἀρχῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν τῆς εὐάνδρου νήσου καθιδρυμάτων, αἵτινα τσαῦτα ὡς γνωστὸν ὀρεῖλουσιν εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀοιδίου. Τῆς ὥρας τῆς ἐκφορᾶς τοῦ νεκροῦ ἐπιστάσης, τὸ φέρετρον κατεβιβάσθη ἀπὸ τοῦ ὀκρίσαντος, κελεύσει πατριαρχικῇ ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων πατριαρχικῶν ὑπαλλήλων καὶ εἴτα ἤρθη ὑπὸ εὐγνωμονούντων φίλων τοῦ κηδευμένου, καὶ ἡ συνοδεία ἐξεκίνησεν ἐν μέσῳ σπανίῳ ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν κηδειῶν συνωστισμῷ, ἐν μέσῳ χιλιῶν λαοῦ τιμῶντος τὸν σεπτὸν νεκρὸν, ἐν μέσῳ παμπόλλου κλήρου, τοῦ κλήρου διαφόρων ἐνοριῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς μητροπόλεως Χαλκηδόνος καὶ τῶν περιγρηγορησάντων. Μετὰ τὸν κλῆρον ἤρχοντο οἱ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι Παμφίλου Μελισσηνός, Κλαυδιουπόλεως Μιχαήλ καὶ ὁ ἀρχιερατικὸς προϊστάμενος Σταυροδρομίου μητροπολίτης πρώην Μεσημβρίας Γεννάδιος καὶ εἴτα οἱ σεβασμιώτατοι ἅγιοι συνοδικοί, Λέρου καὶ Καλύμνου, Λιτίτσας, Γρεβενῶν, Κορυτσᾶς, Χίου, Βάρνης, Μεσημβρίας, Μηθύμνης, Προύτσας, Ἰωαννίνων, Ἀμασείας καὶ Ἀδριανουπόλεως καὶ ὕστατος παρὰ τὸ φέρετρον ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης περιεστοιχισμένος ὑπὸ τριῶν ἐκατέρωθεν διακόνων. Τὰς τοῦ φερέτρου ταινίας ἐκράτουν αἱ Α. Α. Ε. Ε. ὁ πρεσβυτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Ν. Μαυροκορδαῆς, ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς ἰταλικῆς πρεσβείας κόμης Γκαλλίνα, ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς γαλλικῆς πρεσβείας Βάψτ, ὁ γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος Ἐπαμ. Φίλων, ὁ πρόξενος τῆς Ἰταλίας κόμης Σολιβέργ, οἱ τραπεζίται Λεωνίδας Ζαρίφης, Οὐίτταλ καὶ Ὠβονιώ, τὰς δὲ λαμπὰς οἱ κκ. Δ. Καλλέργης, Α. Ἰσχωβίδης, Σισμάνογλους, Α. Ράλλης, Β. Κόρπης, Πῆρος καὶ Ι. Καπέλλης. Μετέπειτα ἤρχετο τὸ διπλωματικὸν σῶμα, ἀντιπρόσωποι διαφόρων σωματείων, οἱ διευθύνται τῆς τῆς Θεολογικῆς καὶ τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς, μητροπολίται Σταυρουπόλεως Ἀπόστολος καὶ Σάρδεων Μιχαήλ, καὶ ἀναρίθμητον ἄλλο πλῆθος λογίων, ἐπιστημόνων, λογάδων, βαθμούχων καὶ προκρίτων ὁμογενῶν. Τέλος ἡ νεκρικὴ πομπὴ μόλις μετὰ ὥραν ἔφθασεν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Εὐφημίας. Ἐν αὐτῷ εἶχον προσέλθῃ ἐν τῷ ἱερῷ ἱστάμενοι ἡ Α. Θ. Π. ὁ Πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθιμος καὶ οἱ σεβασμ. μητροπολίται Χαλκηδόνος Γερμανὸς καὶ Δέρκων Καλλίνικος.

Τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας ψαλείσης ἐν ἀκρῇ συγχινήτει, ὁ ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆς Θεολογ. Σχολῆς ἀρχιμανδρίτης Ἀγαθόγγελος Κωνσταντινίδης ἐξεφώνησε τὸν παρὰ πόδας σύντομον πλὴν περιεκτικὸν ἐπικήδειον λόγον :

«Καὶ ἐχλαυσαν αὐτόν . . . πᾶς Ἰσραὴλ κοπετὸν μέγαν . . . καὶ εἶπον. Πῶς ἔπεσε δυνατὸς σῶζων τὸν Ἰσραήλ.». (Ματθ. Θ' 20).

Ἐπεσε λοιπὸν, Παναγιώτατε Δέσποτα, τὴν μόρσιμον πτώσιν καὶ ὁ μέγας τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας εὐεργέτης Παῦλος ὁ Στεφάνοδικ ! Ἐπεδεν ὁ δυνατὸς τῆς εὐποιίας, ὅστις πολλακίς ἐσωζε τὸν νέον παρ' ἡμῖν τῆς χάριτος Ἰσραὴλ ἀπὸ ποικίλων στενωχωρίων, καὶ ἀμέσως, ἅμα τῇ ἐπιθεδαιώσει τῆς ἐπὶ δύο τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν αὐτοῦ διαδομένης ἀπαισίον φήμης, θλίψις καὶ κατὰ φεῖα, ἀληθὴς καὶ τηξικάρδιος κατέλαβε τοὺς ἐγγὺς καὶ πόρρω ἐνωτισμένους τὸ θλιβερώτατον ἄγγελμα. Θλίβεσθαι καὶ κατατίκεσθαι τὰ πατρικὰ σπλάγχνα, Σὺ πρῶτος, Παναγιώτατε Δέσποτα, ὁ νύκτωρ τε καὶ ἡμέραν οὐ μόνον εὐχὰς πρὸς τὸν Κύριον ἀναπέμψας, ἀλλὰ αὐτοπροσώπως πλειστάκις ἐν κατωδύνῳ ψυχῇ ἐπισκεψάμενος τὸν δοιδιμον ἀσθενοῦντα καὶ ἐνδιαφέρον θερμότατον, Σὺ ὁ τηλέκλυτος Πρωθιεράρχης ὑπὲρ τοῦ πολυκλύτου τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας εὐεργέτου ἐπιδειξάμενος. Θλίβεται μέσθην τὴν καρδίαν καὶ ὁ γηραιὸς τῆς ἱερᾶς ταύτης μητροπόλεως ἱεράρχης, ὁ στενότερα μετὰ τοῦ δαιμνήστου συνδεδεμένος δι' ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως, καὶ βαρύτατα τὸ πένθος φέρει ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκίᾳ καὶ θλιβερωτάτῃ ἐθνικῇ συμφορᾷ.

Θλίβεται ἅπανα ἡ καθ' ἡμᾶς σεπτὴ ἱεραρχία, ἐνδομοῦσά τε καὶ ἀποδομοῦσα, σύμπας ὁ ἡμέτερος εὐαγγελὴς κληρὸς, καὶ δὴ τὸ χάριμα καὶ ἀγαλίσμα τοῦ δαιμνήστου, ἡ ἱερὰ Χαλκίτις Θεολογικὴ Σχολή, καθ' ὅσον τὸν δοιδιμον κτίτορα αὐτῆς μετὰ πεποιθήσεως ὑπελαμβάνομεν ὡς εὐγνωμονέστατον τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας τέκνον, δι' ἀριζήλων ἔργων τὴν πρὸς αὐτὴν στοργὴν ἐπιδεικνύμενον. Θλίδονται τοῦ Γένους ἡμῶν σύμπαντος οἱ μεγάτιμοι ἡγέται καὶ λογάδες, οἱ λόγοις τε καὶ ἔργοις τὰ ἐθνικὰ βάρη σὺν τῷ δοιδίμῳ ὑποδαστάζοντες, ἅτε δὴ ἀνεπιστρέπτει ἀπολέσαντες οἱ μὲν προσφιλέστατον συγγενῆ ἢ φίλον, οἱ δὲ προθυμότερον ἀντιλήπτορα τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν, ἅπαντες δὲ ἄνδρα μεγάλτιμον καὶ ἐθνωφελέστατον. Θλίβεται ἡ τοῦ Βύζαντος εὐρεῖα καὶ πολύφημος πόλις βαρέως· πενθεῖ δικαιοτάτα ἡ ἐνταῦθα φιλότιμος καὶ φιλοπρόδοος ὁμογενὴς Κοινότης, τὸ κυριώτατον ἔρεισμα ἀπολέσασα, στοναχὴ δὲ ἀκούεται βαρεῖα καὶ ἀπὸ τοῦ περικλεοῦς τῆς Ἀκροπόλεως βράχου, καθ' ὅσον καὶ τὸ κλεινὸν ἱστέφανον τῶν Ἀθηνῶν ἄστυ μετέχει τῆς δεινῆς συμφορᾶς ἅτε δὴ πολλακίς ἀπολαῦσαν τῶν γενναιοδωριῶν τοῦ δοιδίμου.

Θλίδονται τέλος οἱμοι ! Παναγιώτατε Δέσποτα ! ἑκατοντάδες χηρῶν καὶ ὀρφανῶν, πολυάριθμοι ἄποροι, ἄλλοτε δ' εὐποροὶ οἰκογένειαι, πλεῖστοι τρόφιμοι μαθηταὶ καὶ μαθήτριά, πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδευτικά καὶ φιλανθρωπικά καθιδρύματα, τὰ ἐγγὺς καὶ πόρρω τυγχάνοντα, τὰ δὲ δάκρυα κρουνηδὸν πλέον καταρρέουσι καὶ ἀφθόνως ἐπὶ πολὺ θερμότερα θὰ καταρρέωσιν ἐπὶ τῇ ἀπαισιωτάτῃ συμφορᾷ. Ταῦτα δὲ πάντα λίαν εἰκότως συμβαίνουσιν. Αἱ εὐεργεσίαι τοῦ δοιδίμου οὕτω συνεχῶς καὶ πλειστάκις εὐαγγελικῶς ἐγγίνοντο, ἡ καλακαγαθία αὐτοῦ καὶ ἡ πρὸς τὴν εὐποιάν τάσις, ἡ ἀκρι πάθους ἀξιομιμήτου ἐξικνουμένη, οὕτως πασίγνωστος ἦν, αἱ δ' ἐπ' αὐτὸν ἐλπίδες διὰ μείζονα ἔργα, αἱ μὲν, μάλιστα δ' ἐφεξῆς τηλικαῦται ἐτύγχανον ὥστε ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ ἀπὸ τῆς δεινώσεως αὐτῆς, ἐν ἀπάσῃ τῇ εὐρυτάτῃ πρωτευούσῃ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, ἡμέτεροί τε καὶ ἄλλογενεῖς ἀδρόφρονες, ὑπὸ βαθυτάτης θλίψεως κατελήθησαν, εὐχαὶ πάγκοινοι πρὸς Κύριον ἀνεπέμποντο, αἱ δὲ διάφοροι ψάσεις τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ οὐ μόνον θέμα πρωτίστης συνδιαλέξεως ἀπετέλουν, ἀλλὰ καὶ τηλεγραφικῶς εἰς ἄλλα κέντρα τοῦ Γένους ἡμῶν κατεπειγόντως μετεδίδοντο. Μέγας ὄντως ἐγένετο παρ' ἡμῖν ὁ κοπετός, καθ' ὅσον μεγάλτιμος ἦν καὶ ὁ πεδὼν ἐν εἰρήνῃ ! Ἐπιτρεψάτω δὲ ἡ ἐγκάρδιος θλίψις Σοῦ τε, Παναγιώτατε Δέσποτα, καὶ τῶν ἐν τῷ ναφ' τούτῳ παρισταμένων εὐγενεστάτων καὶ ἐξοχωτάτων Πρέσβεων καὶ τῶν ἄλλων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους σεπτῶν προσώπων, ἵνα δι' ὀλιγίστων λέξεων σκιαγραφήσωμεν τὸν μεγάλτιμον προκείμενον ἄνδρα, διότι διὰ τοιοῦτον ἐρίτιμον πολύτιμον νεκρόν, λόγοι ἐκτενεῖς, οὐ μόνον περιττοὶ εἰσιν, ὡς ἀγινώτου μεγάλου εὐεργέτου κηδευομένου, ἀλλ' ἴσως καὶ ἐπιδαρυντικοί, διὰ τὴν κατ' ἀνάγκην στενότητα τόπου καὶ χρόνου, δικαίως ἀποβαίνουσιν.

Οὐδόλως, Παναγιώτατε Δέσποτα, φαντασιώδεις ἀρετὰς ἐγκωμιάζοντες, οὐδὲ ὑπερβολικὰς ἐκφράσεις μεταχειριζόμενοι, ὡς ἀμφοτέρων τούτων ἐπιμέμπτων, ὡς γνωστὸν, ὄντων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμετέραν θλίψιν μικρὸν καταστελλόντες τὴν ἀξιόζηλον δρᾶσιν τοῦ μεγάλτιμου Παύλου Στεφάνοδικ ἐν δυοὶ λέξεσι συνοψίζοντες, χαρακτηρίζομεν ὡς δρᾶσιν ἐξόχως φιλανθρώπου καὶ φιλογενοῦς ἀνδρός.

Ἡ Θεία Πρόνοια νύδοκῃσεν ἵνα ψύσει ὁ δοιδιμος πατρίδα μὲν ἐχῇ τὴν κλεινὴν Κωνσταντινούπολιν, πατέρα τὸν εὐαγγελικώτατον ἐκείνον Ζαννὴν, ἀριπρεπέστατον τέκνον τῆς εὐάνδρου Χίου, μητέρα τὴν καλοκάγαθον καὶ εὐγενόφρονα Ἑλένην, ἥς ὡς Βενιαμὴν φιλοτάτος ἐλογίζετο, πολυτάλαντος δ' ἐκ κληρονομίας ἀμφοτέρων τῶν τοκῶν ἐγένετο. Ἀλλ' ὁ δοιδιμος Παῦλος ταῖς φιλανθρώποις καὶ φιλογενέσιν ἐμπνεύσει τῆς μεγάλης αὐτοῦ καρδίας ἐπόμενος, πατρίδα μὲν ἔθεωρησε σύμπαν τὸ Γένος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, συγγενεῖς

δὲ προσφιλεῖς πάντας τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν τελεσφόρως ἐργαζομένους, τέκνα καὶ ἀδελφοὺς εὐαγγελικῶς ὑπελάμβανε πάντας τοὺς προστρέχοντας αὐτῷ ἐνδεεῖς διαφόρου φυλῆς καὶ γένους· τὴν δὲ πολυτάλαντον πατρικὴν κληρονομίαν οὐ μόνον ἄχρι τέλους διетήρησεν, ὅπερ σπάνιον παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπ' εὐλογίαις σπειρών εἰς διάφορα φιλανθρωπικὰ καὶ εκπαιδευτικὰ καθιδρύματα, ἐπ' εὐλογίαις ἐθέριζεν εὐχύμους τοὺς καρπούς, ἀπολαύων τῆς θείας ἀρωγῆς καὶ τῆς ἐγκαρδιωτάτης εὐγνωμοσύνης παρὰ τῶν εὐεργετουμένων. Οὐδόλως βεβαίως εἶναι ἀνάγκη, Παναγιώτατε Δέσποτα, νὰ μακρηγορήσωμεν, περιγράφοντες ὅσας εὐποιίας ἐκ φιλοπτῶχων αἰσθημάτων ὀρμώμενος ἐπραττεν ὁ δοιδίμμος, παρέχων ἰδιορρύθμως μὲν ἐνίοτε, ἀλλὰ πάντοτε καλοκάγαθως καὶ ἐπαρκῶς τοῖς χρήζονσι βοηθημάτων. Ἡ ἐπάνοδος αὐτοῦ ἐνταῦθα εἰς πόδας ἀναξιοπαθούντων καρδίας βάλσαμον παρηγορίας ἐπέχεε! πόσα δάκρυα πενομένων ἀπέμασεν! εἰς πόδας δὲ οἰκογενείας διαφοροτρόπως τὸν ἄρτον παρεῖχε! Ταῦτα πάντα μεθ' ὅλον τὸν εὐαγγελικὸν τρόπον τῆς ἐπιτελέσεως, γνωστὰ ἐπὶ τέλους γιγνόμενα, δικαίως παρεῖχον αὐτῷ τὴν ἐντιμοτάτην προσωνυμίαν φιλοπτῶχου καὶ φιλανθρώπου ἀνδρός καὶ τοὺς δεομένους τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας πλεῖον ἐνεθάρρυνον. Διὰ τοῦτο, ἐάν τις ἐκρούε τὴν θύραν τοῦ ἀδραμαίου οἴκου αὐτοῦ, ἢ κατῴρωνε νὰ ἐκθέσῃ εἰς τὸν ἴδιον τὰ δεινοπαθήματα, ἐγνώριζεν ὅτι οὐ μόνον δὲν θὰ ἀπέρχετο κεναῖς ταῖς χερσίν, ἀλλὰ καὶ ἔδλεπε τὸν δοιδίμμον Παῦλον συγκινούμενον καὶ πολλάκις δακρύοντα ἐπὶ τοῖς ἀτυχήμασιν ἀλλοτρίων. Ὁ ἀττικίζων Μωϋσῆς, ὁ ἐκ τῶν μεγάλων τοῦ κόσμου φιλοσόφων Πλάτων ἀνακηρύττει ὡς βέλτιστον ἄνδρα ἐκεῖνον, ὅστις διαφερόντως ἀγαθὸς καὶ διαφερόντως ἄμα πλούσιος τυγχάνει. Οὐδεμία βεβαίως ὑπερβολὴ θὰ θεωρηθῇ ἐὰν εἴπῃ τις, ὅτι τοῦτο ἀκριδῶς διὰ τὸν ἀείμνηστον Παῦλον ἐφηρμόζετο, ὅστις συγχρόνως ἦτο λίαν πλούσιος καὶ λίαν καλοκάγαθος ἀνὴρ, διότι πασίγνωστον, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἦτο ἐχθιστος πάσης κακοδουλείας καὶ πονηρίας. Ἀλλὰ τὴν καλοκάγαθίαν ταύτην δὲν ἐξεδήλων ὁ δοιδίμμος, παρέχων ἀπλῶς βοηθήματα τοῖς προστρέχουσιν, ἀλλὰ πολλάκις προέβαινε καὶ εἰς ἐρευνήσεις περὶ αὐτῶν· ἐὰν δ' ἐμάνθανεν ὅτι ἦτο πρόσωπον πράγματι ἀξίον ὑποστηρίξεως, τότε δὴ ἡ χαρὰ αὐτοῦ πολλῶ μείζων ἐγένετο, ἢ βοήθεια ἀφθονώτερα παρεῖχετο, καὶ δὴ καὶ τὸ μέλλον αὐτῶν ἐσσεῖ ἐξοφάλλεζε, παρέχων οὐχὶ πλέον βοηθήματα, ἀλλὰ τὰ μέσα πρὸς διαφόρους ἐπικερδεῖς ἐπιχειρήσεις, ἵνα εἴ μᾶλλον οὕτως οἱ ἀξιοὶ ἀναδεικνύωνται. Ἐδκόρπιζεν, ἔδιδε λοιπὸν τοῖς πένησιν, ἀλλ' ἄμα παρεῖχε προφρόνως καὶ τὰ ὑλικά μέσα τοῖς δυναμένοις νὰ ἐργασθῶσι, διπλὴν οὕτω καὶ ἀξιοπρεπεστέραν τὴν βοήθειαν ποιοῦμενος. Ἐὰν δὲ ὡς καλοκάγαθον καὶ φιλάνθρωπον πάντες ὑπελάμβανον τὸν ἀείμνηστον, οὐχ ἦτον καὶ ἡ φιλομουσία αὐτοῦ οὐδόλως κατωτέρα τῆς φιλοπτῶχίας παρ'

αὐτῷ ἐτύγχανε. Μαθηταὶ καὶ μαθήτριά, ἐπιμελούμενοι καὶ φιλομαθέστατοι, ἀλλ' ἀποροῦντες τοῦ μέσου πρὸς ἐξακολουθήσιν τῶν σπουδῶν, ἐν τοῖς πρωτίστοις ὀνόμασι φιλομούσων ὁμογενῶν ἀνεμνήσκοντο ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν τοῦ Παύλου Στεφάνου καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ ἀπαξ ταχθέντες, ἐθεώρουν ἐξοφάλλισμένην τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἰδίων σπουδῶν, τὴν ἐκπλήρωσιν δηλαδὴ τοῦ διακαεστέρου αὐτῶν πόθου. Ἐντεῦθεν δ' εὐνόητόν ἐστιν ἐκ πόσων νεαρῶν καρδιῶν, ἐκ πόσων γονέων καὶ συγγενῶν, οὓς οἱ σπουδάζοντες εἶτα θὰ συνετήρουν, εὐγνωμοσύνη ἀδίδος καὶ εὐχαὶ πρὸς Κύριον ὑπὲρ αὐτοῦ ἀνεπέμποντο, ἐὰν μάλιστα δηλωθῇ ὅτι ἄνω τῶν τετρακοσίων μαθητῶν καὶ μαθητριῶν ὑπεστήριζεν ὑλικῶς ὁ δοιδίμμος, ἀποφεύγων πάντοτε καὶ τὸν ἐλάχιστον λόγον περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ εὐεργετουμένων. Ἀνυπολόγιστος δ' ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν καὶ σπουδαστῶν ἐκείνων εἰς οὓς ἐθάπαξ ἀλλὰ πάντοτε ὡς Στεφάνου γενναιοδωρὸς προσήρχετο ἀντιλήπτωρ, πολλάκις δὲ πολλοὶ ἴδια ἐν τῇ ξένῃ διαδιούντες καὶ ἀπροόπτως πένητες καταστάντες σπουδασταὶ ἐλάμβανον παρ' ἀνωνύμου γενναῖον βοήθημα εὐλογοῦντες τὸ ὄνομα τοῦ ἄχρι τέλους ἀνωνύμου θέλοντος νὰ διατελῇ μεγαλυνόμενον Παύλου Στεφάνου. Ἡ πρὸς τὰ άτομα δ' ἐκδηλουμένη τοιαύτη καλοκάγαθία τοῦ δοιδίμου ἦτο πολλῶ μείζων, ὅτε προῦκειτο περὶ εκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων, ὅποτε ὑπὸ τὸν αὐτὸν πέπλον τῆς ἀωνυμίας τὰ μεγαλείτερα ποσὰ παρεῖχοντο.

Κατέφευγέ τις εἰς τὸν δοιδίμον δι' εὐαγὲς τι καθιδρυμα; ἀντιρρήσεις τινὲς ἐνίοτε κατ' ὄρχας, ἀναβολὴ τις ἐπέρχετο, ἀλλ' εἰς τοὺς γνωρίζοντας κατὰ βάθος τὴν καλοκάγαθίαν τοῦ ἀνδρός, ἦτο βεβαίωτονον ὅτι θὰ ἐπετύγχανον τοῦ ποθομένου καὶ πέραν πολλάκις πάσης αὐτῶν ἐλπίδος. Πολλάκις δὲ, ὅπερ ἦτο καὶ τὸ συγκινητικώτατον, ἐνῶ οἱ ποιησάμενοι τὴν αἴτησιν ὑπελόγιζον ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις θ' ἀναδελθῇ εἴτι, ἔδλεπον αὐτὸν τὸν Παῦλον Στεφάνου προσερχόμενον εἰς αὐτοὺς καὶ παρέχοντα γενναιοτέραν τὴν συνδρομὴν διὰ τὸν ἱερὸν σκοπὸν ἢ τὸ εὐαγὲς καθιδρυμα. Πλεῖσται τοιαῦται ἀγαθοεργίαι πρὸς τὰ ἡμέτερα φιλανθρωπικὰ καὶ εκπαιδευτικὰ καθιδρύματα, ἐν στενῷ κύκλῳ γνωστὰ νῦν οὐδαί, κατ' ἀπαίτησιν αὐτοῦ αὐστηρῶς διατυπωμένην σὺν τῷ χρόνῳ φανερούμεναι, τοῦ ἀειμνήστου μὲν τὸ ὄνομα μακαριστότερον θὰ καταστήσῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν θλίψιν ἡμῶν ἐπὶ τῇ προώρῳ ἀπωλείᾳ ὀξυτέραν δυστυχῶς θὰ ποιήσῃ. Ἀλλ' ἐνίοτε παρὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ ἀδύνατον ἦτο νὰ διατηρήσῃ ἀνώνυμον τὴν ἐνέργειαν καθ' ὅσον πολυτάλαντος καὶ ἐξαιρετικὴ οὐσα ὑπὸ τοῦ Παύλου Στεφάνου κατενοεῖτο ἀμέσως ὑπὸ πάντων, ὅτι ἐγίνετο. Ἐν ταῖς τοιαύταις ἀριζήλοις ἐνεργείαις ἀπὸ ἐπτὰ ἐτῶν ἀριθμεῖται ἡ διὰ δαπάνης εἰκοσὶ καὶ ἑξ χιλιάδων λιρῶν ἀνέγερσις τοῦ περικαλλοῦς κτιρίου τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Θεολογικῆς Σχολῆς,

ἥπερ καὶ μόνη ὡς κοινωφελέστατον ἔργον θὰ ἐπάρκει νὰ κατατάξῃ τὸ ὄνομα Παύλου τοῦ Στεφάνου ἐν τοῖς μεγάλοις ἐθνικοῖς εὐεργέταις καὶ ἐὰν ἐτι δὲν ὑπῆρχεν ὁ ἐνταῦθα ὑψούμενος ἀξιοπρεπὴς ναὸς τῆς Ἀγίας Τριάδος, δι' ὃν οὐκ ὀλίγα κατέβαλε καὶ νὰ ἀποπερατώσῃ ἐντελῶς ὑπεσχέθη, καὶ ἐὰν ἐτι δὲν ὑπῆρχεν ἡ δαπάνη αὐτοῦ ἐντελὴς ἀποπεράτωσις τοῦ ἐν Παρίσιος ἐθνοπρεποῦς ἱεροῦ ναοῦ. Ἀλλὰ τί λέγω; καὶ ἐὰν ἐτι δὲν ὑπῆρχεν ὁ ἐσμός καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων φιλανθρωπῶν καὶ φιλοπροόδων μεγάλων ἀγαθοεργῶν καὶ ἐνταῦθα τε καὶ ἐν ταῖς κλειναῖς Ἀθήναις ὑπ' αὐτοῦ γενομένων.

Ἀλλὰ διατί ἄραγε, Παναγιώτατε Δέσποτα, καίπερ ἀποφεύγων πᾶσαν διαφήμην, οὐχ ἥτιον οὐτωσὶ φιλάνθρωπος καὶ φιλόμουσος ἐδείκνυτο ὁ ἀειμνήστος Παῦλος Στεφάνου; Δὲν ἠδύνατο ἄραγε ὡς ζᾶ-πλουτος ἡσύχως νὰ ἐγκαταδιώσῃ καὶ ἀνενοχλήτως ἐν ἀλλογενεῖ μεγαλουπόλει; Οὐχὶ εὐτυχῶς. Ὁ δοῖδιμος Παῦλος Στεφάνου καὶ θέλων δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἐγκαταλίπῃ ἡμᾶς καὶ τοῦτο βεβαίως εἶναι τὸ μεγαλειότερον ἐγκώμιον τοῦ ἀνδρός. Ὁ Παῦλος Στεφάνου, πασίγνωστον εἶναι, Παναγιώτατε Δέσποτα, ὅτι ἥτο φιλογενέστατος μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ θελήσας καὶ κατορθώσας νὰ ἀναπτύξῃ ἐν τῇ ἰδίᾳ καρδίᾳ τὸ ἀξιομίμητον αὐτὸ αἰσθημα ὥστε καίτοι ἐδυσφόρει πολλάκις διὰ τὰ παρ' ἡμῖν ἀντίξοα οὐχ ἥτιον οὐδέποτε ἐσκέφθη ν' ἀπομακρυνθῇ τῶν συμπολιτῶν καὶ ὁμογενῶν, ἀλλὰ τοῦναντίον καὶ τοὺς ἀπομακρυνομένους δι' ἀνεωτέραν εὐμάρειαν πλουσίως σφοδρῶς ἐπέκρινε καὶ οὐκ ὀλίγον ἐπειθε νὰ μείνωσιν ἐνθα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐτάχθησαν. Καὶ εἶχε βεβαίως πληρέστατον δίκαιον, Παναγιώτατε Δέσποτα, ὁ δοῖδιμος οὕτω φιλογενὴς δεικνυόμενος, διότι ἐὰν ἕκαστος διὰ τὸ ἴδιον ἐγὼ προῦκειται νὰ ζῇ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ παρορῶν τὰ πρὸς τοὺς οἰκέλους καὶ ἰδίως τὰ πρὸς τὸ Γένος αὐτοῦ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν αἰσθήματα καὶ καθήκοντα, ἀπολίς μὲν ὁ τοιοῦτος ὑπολογίζεται, οὐδὲν θερμουργὸν αἰσθημα ἐν αὐτῷ ἀναπτύσσεται καὶ τὰ μάλιστα ἀξιοκατάκριτός ἐστιν ἐὰν πρὸ πάντων τὸ Γένος καὶ ἡ Ἐκκλησία χρήζωσι τῆς παρουσίας καὶ συνεργασίας πάντων πρὸς εὐδωσιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ νοσοκομείων. Εὐτυχῶς ὁ δοῖδιμος Παῦλος Στεφάνου οὐ μόνον διαρκῶς παρέμενε παρ' ἡμῖν ἀλλὰ καὶ ἐπανακάμπτων ἐνταῦθα μετὰ βραχυ-χρόνιον σχετικῶς ἀπουσίαν χαίρων συνήθως ἐπανήρχετο, μάλιστα ἐπ' ἐσχάτων, καίτοι ἐκ τῶν προτέρων ἥτο βέβαιος, ὅτι ἀφεύκτως θὰ ἐπεκαλοῦντο πλείστοι ὅσοι τὴν γενναίαν αὐτοῦ συνδρομὴν δι' ἐκπαιδευτικούς ἢ φιλανθρωπικούς σκοπούς. Τὸ μόνον δὲ ὅπερ ἐπόνει ἡ μεγάλη καὶ φιλογενεστάτη καρδία αὐτοῦ ἥτο ὅτι ἂν καὶ δὲν ἔδλεπε τὰ τοῦ γένους ἡμῶν σύμπαντος βαίνοντα πάντοτε αἰδίως, οὐχ ἥτιον καὶ μεθ' ὅλην τὴν ζωηρότερον ἐνίοτε ἐκφραζομένην ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ δυσφορίαν, οὐδέποτε μετεχειρίσθη τοῦτο ὡς πρόφασιν μὴ παρο-

χῆς γενναίων βοηθημάτων, ὧν πασίγνωστος, καὶ τοι ἀνώνυμος, εὐσεβὴς πηγὴ ἐτύγχανε.

Περιορίζομεν τὸν λόγον ἐνταῦθα, Παναγιώτατε Δέσποτα! διότι οὐδεὶς λόγος ἐπικήδειος καὶ ἐκτενέστερος ἐτι θὰ ἠδύνατο ποτε νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἀγαθοεργῶν ἢ νὰ περιγράψῃ τὸ μέγεθος τῆς ἐθνωφελεστάτης φιλογενείας Παύλου τοῦ Στεφάνου! ἐπίσης ἀφ' ἑτέρου οὐδεμία ἀτέλεια ἐκφράσεως θὰ ἐπέφερε μείωσιν τῆς ἀξίας τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ εὐεργέτου. Τὸ μεγίστιμον ὄνομα Παύλου τοῦ Στεφάνου ἀπὸ πολλοῦ ἀναγράφεται μετὰ τῶν ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἀπολαυόντων Μεγάλων τοῦ Γένους ἡμῶν Εὐεργετῶν, τῶν Ζωσιμάδων, τῶν Καπλανῶν, τῶν Σινῶν καὶ Ἀρσακῶν, τῶν Ζιριφῶν καὶ Ζαφειροπούλων, τῶν Ζωγράφων, Ἀβέρωφ καὶ Συγγρῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐθνικῶν ἡμῶν Μεγάλων Εὐεργετῶν. Πρὸς ζημίαν ἡμῶν ἀνυπολόγιστον ἀπωλέσαμεν φεῦ! νῦν τὸν θέλοντα καὶ δυνάμενον παρ' ἡμῖν ἐνταῦθα νὰ προσέρχεται ὁ μεγαλειότερος ἀρωγὸς εἰς πᾶσαν ἐπὶ κλήσιν τοῦ Γένους καὶ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Σὺ, Παναγιώτατε Δέσποτα, μετὰ τῆς ἐξιδιασμένης ὀξυδερκείας Σου διέγνων τὴν ἄκραν αὐτοῦ φιλογενείαν καὶ πολλὰ ἀνέμενες διὰ τὰ κοινωφελῆ κεδνὰ βουλεύματά Σου παρὰ τοῦ μεγατίμου Παύλου Στεφάνου, μεθ' οὗ ἐν τῇ πρώτῃ ἡδὴ συνεντεύξει ὑποσχέσεις θετικὰς καὶ πρὸς ἀνέγερσιν Βιβλιοθήκης τῆς Θεολ. Σχολῆς ἔλαβες καὶ προθυμότατον εἶδες αὐτόν, τῇ Ὑμετέρᾳ λαοποθήτῃ Παναγιότητι. Σὺ λοιπόν, Παναγιώτατε Δέσποτα, πλείον πάντων ἡμῶν ἔχεις ἀνάγκην παραμυθίας ἐπὶ τῇ ράγῃ ἐπελθοῦσῃ καταρρεῦσει πλείστων ἐλπίδων Σου, πάντοτε ἐθνωφελεστάτων, στηριζομένων εἰς τὸ ἀνεξάντλητον βαλάντιον τοῦ φιλογενεστάτου Παύλου Στεφάνου. Καὶ ὅμως ἡμεῖς πάντες, οἱ ἐγγὺς καὶ οἱ μακρὰν κατ' ὀφειλὴν ἀφωσιωμένοι Σοι, παρὰ Σοῦ, Παναγιώτατε Δέσποτα, τοῦ οὕτωσθι θλιβέντος, τὴν παρηγορίαν ἀναμένομεν. Σὺ ἐπισήμως εὐηγγελίσω ἡμῖν νὰ μὴ ἀποθαρρυνώμεθα καὶ ἐπὶ ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς. Διὰ τῆς ἀρωγῆς τοῦ Παναγίου καὶ οἷς οἶσθα Σὺ τρόποις ἔχεις καὶ θὰ ἔχῃς περὶ σεαυτὸν τοὺς ἐγγὺς καὶ πόρρω λόγῳ τε καὶ ἔργῳ δυναμένους νὰ συνεργασθῶσι καὶ ἐπικουρήσωσι τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα εὐκρινῶς καὶ μετ' αὐταπαρνήσεως ἐν τοῖς κοινωφελεστάτοις βουλεύμασί Σου καὶ οὕτω εἶθε διὰ πολλῶν τοῦλάχιστον νὰ συντελεσθῇ ὅ,τι ἡ μεγάλη καρδία καὶ ἡ πάντοτε γενναϊόδωρος χεὶρ τοῦ ἀειμνήστου Παύλου Στεφάνου κατὰ μέγα μέρος θὰ ἐπετελεῖ προθυμότητα. Τοῦτο ἐστὶ δι' ἅπαν τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμά Σου, Παναγιώτατε Δέσποτα, τὸ κυριώτερον βάλαμον παρηγορίας ἐπὶ τῇ ἀνεπανορθώτῃ προώρῃ ἀπωλείᾳ τοῦ προκειμένου μεγατίμου ἀνδρός. Ἐπιτελοῦντες δὲ νῦν τὸ ὕστατον καθῆκον πρὸς αὐτὸν ἐπιφωνήσωμεν ἐκ κέντρου καρδίας: Τοῦ φιλανθρώπου, φιλομούσου καὶ φιλογενεστάτου Παύλου Στεφάνου αἰωνία ἡ μνήμη! Τοῦ μεγατίμου κτίτορος τῆς Θεολο-

γικῆς ἡμῶν σχολῆς αἰωνία ἡ μνήμη! Τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας αἰωνία ἡ μνήμη! Γαῖαν ἔχοις ἐλαφρᾶν. Γένοιτο!

Μετὰ τὸν ἀπ' ἁμβωνος ρήτορα ἔλεξε παῦρα μὲν, ἀλλ' ἐκφραστικώτατα ὁ πρόεδρος τοῦ ἑλλην. προξενικοῦ δικαστηρίου κ. Σ. Παγανέλλης καὶ ἤρξατο ὁ ἀσπασμὸς τοῦ νεκροῦ, τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πρώτου ἀσπασμένου αὐτόν, καὶ μετὰ τὸ πέρας ἡ συνοδεία ἐξεληθούσα διευθύνθη εἰς τὴν ἀποβάθραν Χαλκηδόνος, ὅπου ἦν ὁ νεκρὸς μετακομισθεὶς ἐπὶ τῆς ἀτμικῆς αὐτοῦ Ὀριδάρα, ἧς ἐπέβησαν καὶ οἱ ἐκ τῶν συνοδικῶν σεβασμιώτατοι μητροπολίται Ἀδριανουπόλεως, Προύσης, Μηθύμνης καὶ Χίου μέλλοντες ἐνα συνοδεύτωσι τὸν νεκρὸν μέχρι τοῦ ἐν Πέραν ναοῦ τῆς ἀγίας Τριᾶδος, καὶ ρυμουλκουμένη ὑπ' ἄλλης ἀτμικῆς παρεκκολουθούτων καὶ τινῶν ἄλλων ἀτμικῶν, ὧν ἐπέβαινον συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι, ἤχθη εἰς τὴν προκυμαίναν τοῦ Γαλατᾶ. ἧς κατεκλύσθη ὑπὸ χιλιᾶδων λαοῦ. Ἐκείθεν ὁ νεκρὸς κατὰ τεθεὶς ἐπὶ μεγαλοπρεπεστάτης νεκροφόρου ἀμάξης μετεκομίσθη εἰς τὸν εἰρημένον ναόν, ἐκατέρωθεν τῆς ἀπὸ Γαλατᾶ μέχρι τοῦ ναοῦ μεγάλης ὁδοῦ ἀπειροπληθεστάτου ἱστανμένου κόσμου καὶ ἐν συγκινήσει ἀποκαλυπτομένου πρὸ τοῦ φερέτρου τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ εὐεργέτου, πρὸ τοῦ ἐξόχου ἐν τοῖς φιλάνθρωποις αἰσθημασι συμπολίτου αὐτοῦ.

Ὁ νεκρὸς κατὰ τεθεὶς ἐπὶ ὁκρίσαντος ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ πένθιμος καὶ μεγαλοπρεπέστατα διεσκευασμένου, ἔμεινε καθ' ὅλην τὴν νύκτα, τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ ἡγουμένου τῆς ἐν Πριγκήπῳ μονῆς τοῦ ἀγίου Νικολάου, ἀγρύπνου διατελούντος παρὰ τὸ φέρετρον καὶ εὐχὰς καὶ δεήσεις ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς μακαρίας ψυχῆς τοῦ μεταστάντος ἀναπέμποντος.

Τῇ πρωτῇ τῆς Κυριακῆς ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀνελθὼν εἰς Πέραν, ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ ναῷ κατὰ τὴν λειτουργίαν συγχοροστατούντων καὶ τῶν ἀγίων συνοδικῶν. Ἐν τῷ ναῷ, κατὰ κλυσθέντι ὑπὸ εὐσεβοῦς ἐκκλησιασματος, παρέστησαν συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι τοῦ ἀειμνήστου Στεφάνου, ἔτι δὲ τὰ μέλη τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου καὶ πλείοι ἐγκριτοὶ ὁμογενεῖς.

Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἔψαλε τὸ εἰθισμένον Ἑριστίον ἐν βαθείᾳ κατανύξει μετὰ τῶν ἀγίων συνοδικῶν καὶ εἶτα ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος Χρυσόστομος ἀπήγγειλεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἁμβωνος τὸν ἐπόμενον γλαφυρὸν καὶ καλλιπεῖ λόγον.

«Ἐπὶ νεκρῷ κατάγαγε δάκρυα, καὶ ὡς δεινὰ πάσχον ἵναρξαι θρήνον» καὶ πικρὸν κλαυθμὸν, καὶ θέρμανον κοπετὸν, καὶ ποιήσων τὸ πένθος κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ.

(Σοφ. Σειράχ 38, 16).

Ἐπρεπεν ἴσως, Παναγιώτατε Δέσποτα, Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι καὶ λοιπὸν βαρυπενθοῦν ἐκκλησίασμα, ἔπρεπε διὰ

τῆς σιγῆς νὰ τιμηθῇ τὸ μέγα καὶ ἐθνικὸν ἡμῶν τοῦτο πένθος καὶ ἡ συμφορά.

Φλεγμαίνει τὸ μέγα τραῦμα καὶ εἰς στομῶσαν καὶ φλεγμίνουσιν πληγῇ, καὶ εἰς βαρύτατα ὑπὸ τῆς θλίψεως καὶ τῆς δδύνης κεκακωμένης καρδίας, καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ἀπαλώτατα τῶν παρηγορημάτων, καὶ αὐτοὶ οἱ μάλιστα παραμυθητικοὶ καὶ γλαφυρότατοι τῶν λόγων ὁγλήροι καὶ ἀνίας προκλητικοὶ καὶ παρρητικοὶ γίνονται. Ἀλλ' ἐδῶ εἰς τὴν μεγάλην καὶ θλιβεράν ταύτην ὑπόθεσιν, ἧς ἀπορροφᾷ σήμερον τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τοῦ Γένους παντ' ἡ ἐνδιαφέρον, ἐδῶ περὶ τὸ σεμνὸν καὶ εὐλογημένον τοῦτο τοῦ ἀειμνήστου Παύλου Στεφάνου σκῆνος, περὶ τὸ ὅποσον ὡς ρεῖμα πλατὺ καὶ πελάγιον περιεχούθη πανταχόθεν καὶ ἐπελάγισε συσσωματωθεὶς εἰς πλήμμυραν πυκνὴν καὶ βαρετὰν ὁ μυριάθρωπος ὄμιλος, ἐδῶ καὶ αὐτὴ ἡ πλέον τολμηρὰ εὐγλωττία, συναντῶσα τόσον μεγάλην καὶ θλιβεράν ὑπόθεσιν καὶ τόσην καὶ ὑπέροχον ἀρετὴν καὶ ἀξίαν, ὡχρᾷ καὶ ἀποκλίνει, καὶ αὐτὴ ἡ πλέον ἀτολμος καὶ δειλήμων σιγὴ δὲν δύναται νὰ κρατηθῇ καὶ νὰ κατισχύσῃ καὶ νὰ μὴ κατενέχθῃ εἰς τὰς ἀκατασχέτους ταύτας πηγὰς τῶν δακρύων καὶ τῶν στεναγμῶν μιᾶς ὅλης ὁλοφυρμένης μυριάθρωπου πόλεως.

Καὶ λοιπὸν ἐνάρξασθε μὲν ὑμεῖς, ἀδελφοί μου, θρήνων, καὶ πικράνατε ὅσον δύνασθε τὸν κλαυθμὸν, καὶ θερμάνετε τὸν κοπετὸν, καὶ ποιήσατε τὸ πένθος μέγα καὶ βαρὺ καὶ ἐξισώσατε τὸν κοινὸν ὀδυρμὸν καὶ τὴν θλίψιν ἀνταξίως πρὸς τὸ μέγα τραῦμα, ὅπερ λαμβάνει σήμερον σύμπασα ἡ κατὰ ἀνατολὰς ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ τὸ μετ' αὐτῆς ἀναποσπástως συνδεδεμένον εὐσεβὲς ἡμῶν ἔθνος, ἄρετε δὲ ἐμοὶ μετὰ δέους καὶ σεβασμοῦ ν' ἀνασύρω τὸ μυστικὸν κάλυμμα καὶ τὸν πέπλον, ὅστις ἐκάλυπτε ζηλοτύπως ἀπὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ κόσμου μέχρι τῆς ὑστάτης ταύτης ὥρας τὰ ἐνδοξα τοῦ μεγάλου φιλάνθρωπου καὶ μεγαλόφρονος καὶ ἀκραιφνοῦς τούτου τύπου τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς ἔργα, καὶ νὰ ἐπιδείξω τὰς καθαρὰς καὶ διαυγεῖς πηγὰς, ἐξ ὧν ἀπέρρευσαν αἱ φιλογενέσταται ἐκεῖναι διαθέσεις τῆς εὐγενεστάτης καὶ ὑπερόχου ταύτης ἐθνικῆς ἡμῶν φυσιογνωμίας. Ἀρετέ με ν' ἀποδώσω σήμερον τὸν λόγον τῶν βεβαιωμένων τοῦ ἐνδόξου τούτου νεκροῦ καὶ νὰ ἐξαγγείλω τὸν ἔπαινον αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ τοῦ λαοῦ καὶ νὰ διηγηθῶ τὴν δόξαν αὐτοῦ εἰς τὰς γενεὰς τὰς ὑστέρας.

Παναγιώτατε Δέσποτα, ὅσον ὀλίγον καὶ ἂν εὐχαριστῇ ἡ γῆ τὸν ἄνθρωπον ὅσον καὶ ἂν εἰς τὸν μακρὰν τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας καὶ πίστεως φιλοσοφούντα καὶ σκεπτόμενον ἄνθρωπον λόγον μοιραίως καὶ ἀπαισίως προβάλλεται τὸ ἐρεῶν τιμαί: ἂν ἀξίξῃ καὶ τὸν κόπον ἢ ἐπὶ τῆς γῆς ἀθλία αὕτη ζωὴ ὅσον καὶ ἂν αἱ εὐγενέστεραι τῆς γῆς ψυχαὶ ἡσθάνησαν βαρέως καὶ ἀσφυκτικῶς τῆς κοσμικῆς ταύτης ζωῆς τὸν φόρτον τέλειαν πάντων ὅσον καὶ ἂν οὐδεὶς σχεδὸν ὑπάρχη, ὅστις γνωρίσας τί ἐστὶ ζωὴ καὶ ἐπίγειος βίος, νὰ μὴ ἐδοκίμασι τὴν πρόωρον ταύτην κόπωσιν καὶ τὴν ἀηδίαν καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν ὅμως παρὰ πάντα ταῦτα οὐδεὶς ἄλλοι τῆς σήμερον ἡδυνήθη νὰ κωλύσῃ καὶ αὐτὸν τὸν αἰθεριώτατον τῶν βροτῶν καὶ τὸν πνευματικώτατον ἐκ τῶν φιλοσόφων νὰ φέρηται ἀκατάσχετος πρὸς τὸν χοῦν καὶ τὴν σποδὴν, καὶ νὰ ἔρχεται ἀναποσπástως καὶ διὰ παντὸς τρόπου ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῆς ὕλης, ἐξ ἧς ἐπλάσθη καὶ ἐξυμώθη ὅλον τὸ ἡμέτερον φύραμα. Καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι βαρὺ καὶ ἀδιαπέραστον κατακαλύπτει πάντοτε τὸ νέφος τοῦ πένθους τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τρέχουσι

ποταμηδόν τὰ δάκρυα ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ὁ ψυχρὸς ἰδρὼς τῆς ἀπογοητεύσεως καὶ τῆς ὀδύνης βαθείως ῥυτιδοῖ καὶ ἀλακίζει τὰ συνωρυωμένα καὶ περίλυπα μέτωπα, εὐθὺς ὡς αἰσθανθῶσι πλήττουσαν αὐτοὺς ἢ τοὺς ὁμοίους τῶν τὴν βαρεῖαν δεξιὰν τοῦ θανάτου καὶ σφίγγουσιν καὶ ἀποσπῶσιν αὐτοὺς ἐκ μέσου τῆς γῆς. Ὅσῳ δὲ εὐγενέστερον εἶναι τὸ θῆμα, ὅσῳ πολυτιμότερον εἶναι τὸ θήραμα, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐξαπλοῖ τὴν κραταίαν καὶ ἀναπότρεπτον αὐτοῦ χεῖρα ὁ θάνατος, καὶ ὅσῳ βαυτερότερον εἶναι τὸ κενὸν καὶ ἡ ἄβυσσος, ἥτις δημιουργεῖται ἐνώπιον τῶν δακρυβρέκτων ὁμμάτων τῆς ἐκάστοτε ἀποφιλουμένης καὶ ἀπομαδουμένης ἡμῶν γενεᾶς, ἄλλο τόσον παρεκτείνεται καὶ συνανθραίνει καὶ συνεξογκοῦται τὸ μέγεθος τῆς κοινῆς ὀδύνης καὶ τῆς θλίψεως, ἥτις πληροῖ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ὅλας τὰς πτυχὰς τῆς μεγάλης τοῦ ἔθνους ψυχῆς καὶ καρδίας. Ἰδοὺ δὲ σήμερον πῶς ἐν ὅλῃ τῇ ἀπαισίᾳ αὐτῆς μορφῇ ἐκτυλίσσεται ἐνώπιον τῶν ὁμμάτων ἡμῶν ἡ μεγάλη καὶ θλιβερά αὕτη τραγωδία καὶ ἀλήθεια. Ἰδοὺ ἐκλονίσθη καὶ κατέπεσεν ἀπροσδοκῆτως ὅλως εἰς ἔτι στερέμιος καὶ ἀδαχμάντινος στῦλος, συνέχων καὶ συγκρατῶν καὶ υποβαστάζων ὁλόκληρον ἐθνικὸν μεγαλεῖον καὶ ἐξασφαλίζων ἀσάλευτον καὶ ὑπερήφανον τὸ καλλιλαμπές καὶ καλλιμάραρον οἰκοδόμημα τῆς δόξης καὶ τῆς εὐκλείας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν συμπάσης καὶ τοῦ Γένους παντός· καὶ ὁ ἀπαίσιος τριγμὸς καὶ ὁ κλονισμὸς συνδονεῖ καὶ συνταράσσει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ὁλόκληρον τῆς βαθείως πενήτορου Ἐκκλησίας τὸ πλήρωμα, καὶ πληροῖ ὀδύνης καὶ θλίψεως ἀφ' αὐτοῦ καὶ αὐτὰς τὰς πλέον μεμακρυσμένας γωνίας καὶ ἐσχάτας, ἐνθα τὸ ἀπορραγισθὲν ἡμῶν Γένος, περικλεῖτον καὶ συγκεντροῦν ἀπάσας τὰς ζωτικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, ἀγωνίζεται τὸν βαρὺν καὶ χαλεπὸν τῆς παλινρθώσεως διὰ τοῦ ζωογόνου πυρὸς τῆς θρησκείας καὶ τῶν λαμπρῶν τῆς παιδείας φώτων ἀγωνία, καὶ ἐν τῇ μέσῳ τοῦ σκάμματος αἰσθάνεται νῦν βαρυθύμως ῥῆγος θανατηφόρον διατρέχον πάντα αὐτοῦ τὰ μέλη, διότι βλέπει ὅτι ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον καταπίπτουσιν οἱ συνέχοντες καὶ συγκρατοῦντες τὸ ὅλον οἰκοδόμημα καὶ ἐπὶ κεφαλὴν γωνίας τεθειμένοι στερεοὶ καὶ ἀσάλευτοι οὗτοι στῦλοι.

Ἀδελφοί μου, ἐν μέσῳ τοῦ λιμένος τῶν ἐλπίδων ἡμῶν ἐνχαυρήσαμεν· ἐνῷ χρηστόταται καὶ γλυκύταται ἐπ' ἐσχάτων τούτων τῶν χρόνων ἐπτερύγισον αἱ ἐλπίδες ἡμῶν, καὶ κατὰ τρόπον ὑπερβαίνοντα πάντα θαυμασμὸν καὶ ἄξιον τῆς πανοῦμμου τοῦ λαοῦ εὐγνωμοσύνης, ἀνεπτεροῦντο διὰ τῆς ποσεινῆς ἀνὰ μέσον τοῦ ὑπάτου τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας Πρωθιεράρχου καὶ τοῦ κορυφαίου τούτου τέκνου τῆς πατρίδος οἰκειώσεως καὶ συνεργασίας αἱ ὠραιόταται καὶ μυχιαίταται εὐχαὶ καὶ προσδοκαί τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, πονηρὸς ὀφθαλμὸς καὶ βασκανία ἀπεχθὴς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἡμῶν εἰσεκώμασε. Πῶς ἀπισυλήθη αἰφνης ὁ θησαυρὸς; πῶς ἀπεγυμνώθη ὁ στολισμὸς τῆς Ἐκκλησίας; πῶς τὸ λαμπρὸν τοῦ Γένους ἡμῶν ἔρεισμα καὶ τῆς γλυκυτάτης ἡμῶν πατρίδος ἡ παρήγορος ἐλπίς, πῶς τὸ ὑπὸ τὰς μυρίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους εὐχὰς τετραμμένον εὐγενὲς βλάστημα ἀθρόως ἐκλείπει, καὶ ἐν σκληρᾷ καὶ μαύρῃ ὀρφανίᾳ καταλείπει τοὺς υἱοὺς τῶν πενήτων, τὰ ὀρφανὰ τῆς χήρας, τὰ σεμνὰ τεμένη τῶν Μουσῶν καὶ τὰ ἱερὰ καὶ ἅγια σκηνώματα τοῦ Κυρίου; πῶς ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐξέλιπεν ἡ δαψιλὴς καὶ αἰωνία τῶν εὐεργεσιῶν πηγὴ καὶ ἐξηράνθη ὁ μέγας καὶ ἀστείρευτος τῶν χαρίτων ποταμός;

Ὡ τῆς δυστυχὸς καὶ δυσπαρκαμυθίτου διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἀγγελίας! Τίς, Παναγιώτατε Δέσποτα, θ' ἀναγγεῖλῃ εἰς

τὸν βαρυπενθοῦντα λαὸν ὅτι ἀπορραγίσθη διὰ παντὸς καὶ ἀπώλεσε τὸν κοινὸν πάντων τῶν δυστυχούντων πατέρα; Τίς θ' ἀναγγεῖλῃ εἰς τὰς πενθοῦσας Μούσας καὶ εἰς τὰ καλὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς ἀπορραγιστέας ἐπιστήμας καὶ εἰς τὰς κερδαίους τέχνας καὶ εἰς τὰς βιοποριστικὰς καὶ πλουτοπαραγωγὸς ἐπιχειρήσεις καὶ βιομηχανίας, ὅτι ὁ τὰ καλὰ πάντα υποβλέπων φθόνος εἶδε μὲ πικρὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὰ ἡμέτερα ἀγαθὰ. καὶ ὁ ἐμπεριπατῶν καὶ ἐρημῶν τὴν οἰκουμένην καὶ δι' ἡμῶν ἐμπεριπάτησε, πλατὺ διανοήσας τὸ ἔχνος τῆς θλίψεως ἐν μέσῳ τῶν εὐχῶν ἡμῶν καὶ τῶν ἐλπίδων; Τίς θ' ἀναγγεῖλῃ εἰς τοὺς ἀπειραριθμοὺς οἰκείους καὶ φίλους, τοὺς ὁποῖους προσεπόρισεν εἰς αὐτὸν ἡ εἰλικρίνεια τῆς καρδίας του, ἡ φιλαλήθεια τοῦ στόματός του, ἡ εὐπροσηγορία τῶν τρόπων του, ἡ γενναϊοδωρία καὶ μεγαλοφροσύνη τῆς ψυχῆς του, ἡ εὐκολία καὶ ἐλευθεριότης τῶν χειρῶν καὶ τῶν χαρίτων του, τὸ βαρὺ καὶ δυσύποστον τοῦτο δεινολόγημα; Τίς τέλος θ' ἀναλάβῃ ν' ἀναγγεῖλῃ εἰς σύμπασαν τὴν κατ' ἀνατολὰς Ἐκκλησίαν ὅτι ὁ ἀνὴρ ὁ εὐγενὴς τῶν ἀπ' ἡλίου ἀνατολῶν, ὁ ἀμειμπτος, ὁ δίκαιος, ὁ θεοσεβὴς, ὁ ἀληθινός, ὁ ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς ἀδίκου πράγματος, ὁ μέγας φιλόανθρωπος, ὁ θησαυρὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ὁ ἀνεξάντλητος ἐξέλιπεν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὅτι ἀπενθούσι νῦν αἱ ὁδοὶ Σιών, καὶ πλήρης εἶναι ἡ βασιλεὺς τῶν πόλεων Ὁρήνου, καὶ κλαυθμὸς ἐν Ραμὰ ἀκούεται βαρὺς καὶ ἀσίγητος;

Ἀλλὰ κρατήσατε, ἀδελφοί μου, τὰ δάκρυα καὶ τοὺς στεναγμοὺς καὶ λάβετε παρκαμυθίαν καὶ παρηγορίαν εἰς τὴν καρδίαν. Ἀναλογίσθητε πῶς, ὅτε οἱ παλαιοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ φωτοβολοὶ λύχνοι καὶ ἡλιοὶ ἐσθένουντο εἰς τὸν ἡμέτερον ὀρίζοντα, νέοι φωστῆρες ἀνέηπτοντο καὶ ἐφεγγαδολοῦν μὲ νέαν λάμψιν θαμβωτικὴν εἰς τὸ στερέωμα· ἀναλογίσθητε πῶς, ὅτε εἰς στῦλος τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν οἰκοδομήματος τρίζων κατέπιπτε, νέοι στῦλοι εἰς τὴν θέσιν τοῦ πρώτου ἀθρόοι καὶ αὐθις ἡγείροντο καὶ τὸν καταπεσόντα ἀνεπλήρουν. Εἶναι νωποὶ ἔτι οἱ χρόνοι, καθ' οὓς τοὺς ἀειμνήστους μεγάλους ἐθνικοὺς ἐκείνους εὐεργέτας, τὸν Ζαρίφην καὶ τὸν Ζαννὶν Στεφάνοβιχ καὶ τὸν Ζάππαν, διεδέχοντο ὁ Ζαφειρόπουλος, ὁ Ζωγράφος καὶ ὁ Συγγρός, καὶ τούτους πάλιν παρακολουθεῖ ὁ μέγας οὗτος φιλόανθρωπος νεκρὸς Παῦλος ὁ Στεφάνοβιχ. Καὶ δὲν ἀπέχουσι καὶ αὐθις πολὺ μακρὰν ἡμῶν οἱ καιροὶ, καθ' οὓς ἡ κοινὴ ἡμῶν πατρίς, ἥτις σήμερον φαίνεται στερουμένη ἐν τῇ προσώπῳ τοῦ προκειμένου πολυχλαύστου σεπτοῦ νεκροῦ τοῦ τελευταίου μονονουχί αὐτῆς κόσμου καὶ τῆς λαμπρότητος, θέλει ἰδοὺ καινοὺς οὐρανούς καὶ καινοὺς ἡλίους εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἐθνικὸν τῆς ἡμετέρας φυλῆς βίον.

Παναγιώτατε Δέσποτα, ἡ ἡμετέρα φυλὴ, ἡν πνεύματα καχύποπτα καὶ ἀπαίσια φαντάζονται ἀγωνισθῶσαν καὶ ἐκπεφυλισμένην καὶ ἐξητλημένην, καὶ κατὰ τοὺς ἐσχάτους ἔτι τούτους καιροὺς οὐτε ἀδοξότερον πάσης ἄλλης φυλῆς ἔδρασε καὶ ἐμεγαλοῦργησεν, οὐτε ὀλιγώτερα καὶ ἀγενέστερα πάσης ἄλλης ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς ἐθνότητος παρέσχε καὶ ἐδίδαξε φιλογενείας καὶ μεγαλοφροσύνης ὑψηλὰ καὶ ἐνδοξὰ πρότυπα καὶ παραδείγματα. Τὸ παρελθὸν αὐτῆς ἐγγυᾶται ἀρκούντως καὶ διὰ τὸ μέλλον της· τὸ δὲ παρὸν εἶναι οὐ μόνον ὁ ἀσφαλέστατος περὶ τούτου μάρτυς, ἀλλ' ἄμικ εἶναι καὶ αὐτὸ τὸ σφυρηλατοῦν καὶ κατεργαζόμενον καὶ τὸ παρασκευάζον τὰς νέας ἡμῶν γενεὰς μεγαλοπρεπὲς ἐργαστήριον. Εἶναι λαμπρῶς ἀποδεδειγμένον, ὅτι ὁ πολιτισμὸς τῶν ἐθνῶν δὲν ἐξαντλεῖ τὴν ἰκμάδα τῆς ἐκπολιτιστικῆς αὐτῶν ὑποστάσεως, ἔστω καὶ ἂν παρασκευάζονται ἔστιν ὅτε ἐν τῇ ζυμώσει ταύτῃ καὶ προϊόντα καὶ

καταστάσεις ανισορροπών ἐγκυφάλων. Τούναντίον μάλιστα ἀκονίζει, λεπύνει καὶ ἐξευγενίζει τὰ ἰδιοπλαστικά στοιχεῖα τῶν ἐπιγόνων γενεῶν, παρ' ὧν ὁ παγκόσμιος πολιτισμὸς δικαίως ὀ' ἀναμένει τὴν ἀμετάπτωτον ἀρχὴν τοῦ αἰωνίου νόμου τῆς τελειοποιήσεως· ὁ νόμος οὗτος τῆς τελειοποιήσεως φέρεται ὑπὲρ ἄνω τοῦ χρόνου τοῦ μέλλοντος καὶ ὑπὲρ ἄνω τοῦ γήρατος διὰ τῶν αὐτῶν βεβαίως στοιχείων, ἀλλὰ στοιχείων ἀνωτέρως ἐκπολιτιστικῆς δυνάμεως καὶ ἰδιοφυίας, ἅτινα ἀναπλάττει ἡ φύσις ἐξ αὐτῆς τῆς ἐργασίας της, ἐξ αὐτῶν τῶν χρευσίνων αὐτῆς συντριμμάτων. Διότι ἐν τοῖς νόμοις τοῦ Πλάστου ἐτέθη παντοτεινὴ καὶ καθολικὴ ἰσορροπία, ἥτις διέπει τὴν πρόοδον καὶ τὴν παρακμὴν τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀτόμων· ὅπως δὲ οὐδὲν ἐν τῷ ὕλικῳ κόσμῳ ἀπόλλυται, οὐδὲν ἐπίσης ἀπόλλυται καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τῷ ἡθικῷ. Ἐντεῦθεν, τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος οὐδαμῶς φρεῖται ὅτι ἐξηντλήθη καὶ ἀπέκχευεν, ὡς μικρόνοι τινὲς καὶ ὀλιγόπιστοι θέλουσι νὰ τὸ ἐνεδίωσι. Πᾶν τούναντίον μάλιστα ἐκρύπτει ἐν ἑαυτῇ αἰθεριώτερον τὸ πῦρ καὶ μᾶλλον φαινότερον τοῦ παρελθόντος προμνηστεύεται ἡμῖν εἰς τὴν ἱστορίαν τὸ μέλλον του.

Καὶ ὅσοι μετὰ τηλικαύτην πληθώραν καὶ ἐνέργειαν ἀποδείξεων καὶ γεγονότων φαινῶν, παρελθόντων τε καὶ παρόντων δὲν πιστεύουσιν εἰς τὸ λαμπρὸν μέλλον τοῦ ἔθνους καὶ τῆς φυλῆς μας, καὶ δὲν ἀτενίζουσι μετ' ἐλπίδων χρυσῶν εἰς αὐτὴν, καὶ δὲν συνεισφέρουσι τὴν συμβολὴν αὐτῶν ὅπως μίαν ὥραν τάχιστα τὸ παρασκευάσωσιν, ὦ! αὐτοὶ δὲν εἶναι ἄξιοι καὶ νὰ τὸ ἴδωσι, δὲν δικαιῶνται καὶ νὰ ἐπιζητήσωσιν οὐδὲ αὐτῆς τῆς παρούσης στιγμῆς, καὶ νὰ χαιρετήσωσι τὴν ὑποφώσκουσαν αὐγὴν τῆς νέας ταύτης ἐποχῆς. Ὁ χεῖμαρρος τῶν εὐεργετικῶν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν βουλῶν τῆς θείας προνοίας θέλει παρασύρῃ αὐτοὺς ὡς σκύβαλα ἄχρηστα, τὰ ὅποια οὔτε ἠθέλησαν, οὔτε ἠδυνήθησαν, οὔτε ἐγνώρισαν νὰ προΐδωσιν ὅτι ἦτο λίαν ἐγγὺς καὶ εἰς τὰ πρόθυρα τῶν ἡμερῶν μας ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν παλινόρθωσις καὶ μετ' αὐτῆς ἡ βασιλεία τῶν εὐγενῶν τούτων πνευμάτων. ὧν τὸ τελευταῖον λείψανον νομίζομεν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι θρηνοῦμεν σήμερον ἀπαρηγόρητοι ἐν τῇ προσώπῳ τοῦ πολυκλαύστου τούτου καὶ προτρίλους ἡμῖν νεκροῦ.

Πᾶν τούναντίον μάλιστα, Παναγιώτατε Δέσποτα, ἐγὼ ὅθ' ἐπεθύμουν νὰ ὠθήσω τὴν περὶ τῆς ζωτικότητος τῆς φυλῆς, εἰς τὴν καυχῶμαι ὅτι ἀνήκω, αἰσιοδοσίαν μου ταύτην μέχρι τῆς ὑπερβολῆς ἐκείνης τοῦ νὰ πιστεύσω, ὅτι ἡ ποθούμενη αὕτη παλινόρθωσις καὶ βασιλεία τῶν εὐγενῶν πνευμάτων καὶ τῶν φιλοφρονῶν καρδιῶν δὲν ὑποψάσκει μακρόθεν, ἀλλ' ἐντὸς ἡμῶν τῶν νεωτέρων ὀρθοδόξων ἐλλήνων ἐστὶ καὶ εὐρίσκειται. Καὶ προσέξατε: εἰς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ὡς τὰ πολλὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐπικρατοῦσιν ἀρχαὶ καὶ ἀξιώματα τοῦ βίου ἄλλα παρὰ τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας καὶ τὰ ἀξιώματα, καὶ τίποτε ἄλλο δὲν λατρεύεται ἐπὶ τῆς γῆς περισσότερο ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὴν λατρείαν τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν· εἰς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους οἱ ἄνθρωποι ὅχι μόνον ἐπαυσαν τοῦ νὰ εἶναι εὐεργετικοὶ πρὸς τοὺς ἐχθρούς των, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν ἀπέμαχον οἱ πλεῖστοι νὰ εἶναι εὐγνωμόνες καὶ πρὸς τοὺς εὐεργέτας των, ὅτε θεοποιῶνται τὰ πάθη τῆς φύσεως καὶ ἐλησμονήθησαν τῆς πίστεως οἱ κανόνες, ὅτε ὅχι μόνον ἐψύγη ἀλλὰ καὶ τέλειον ἀπεσθῆσθαι εἰς τὰς καρδίας τῶν πολλῶν τὸ πῦρ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης· τὸ νὰ ἐπιφαίνωνται ἐτι καὶ σήμερον εἰς χρόνους τοιούτους πνεύματα τοιαῦτα ὑπέροχα, εἰς τὰ ὅποια ἡ ὁλότελα εἶναι ἄγνωστα τὰ ἀγενῆ καὶ ἐπονεϊδίστα ταῦτα πάθη, ἡ μαχαίνονται

ἅμα ἀναδιδόμενα διὰ τῆς πνοῆς τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν φύσεως, τὸ νὰ θαυμάζωνται παρ' ἡμῖν συγχρότατα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τοιοῦτοι διεθνεῖς σχεδὸν εἶπεν καὶ παγκόσμιος εὐεργέτης, οἵτινες ἐν ᾧ γνωρίζουσιν ὅτι μὲ ἀχαριστίαν ἀνταμείβονται ὡς τὰ πολλὰ αἱ φιλογενεῖς καὶ φιλόανθρωποι αὐτῶν διαθέσεις, νὰ μὴ ἀποκρίνωσιν ὅμως ποτὲ εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ γενικοῦ καὶ κοινοῦ ἀγαθοῦ, τοῦτο δὲν σᾶς φαίνεται ἡ κρᾶτιστή των πλέον φιλαρητιῶν ἀποδείξεων, ὅτι εἰς τὸ ἔθνος καὶ τὴν φυλὴν ταύτην αἱ λέξεις: ἐθνικὴ κατάπτωσης, μαρasmus, καὶ ἐκρύλισις, διὰ τὰ ὅποια συγχάκις κόπτονται καὶ ὀλοφύρονται καὶ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ρήτορες καὶ ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς δημοσιογραφίας οἱ κοινοβολογοὶ καὶ ἀπὸ τῶν σπουδαστηρίων αὐτῶν οἱ λόγιοι καὶ σοφοί, ὅτι δέον νὰ διαγραφῶσιν ἅπασι καὶ διὰ παντὸς ἀπὸ τὰ λεξικά τῆς ὥρας ἡμῶν γλώσσης, καὶ νὰ ἐκκριθῶσιν ἀπὸ τῶν καρδιῶν τῶν νεωτέρων ἡμῶν ὀρθοδόξων ἐλλήνων; Τί δαί; ὅσον καὶ ἀνδιστράφη ἐκ τῆς χαλεπότητος τῶν καιρῶν ὁ ἐθνικὴς ἡμῶν χαρακτήρ, ὅσον καὶ ἀν τὸ ἐκκρεμὲς τῆς ἡμετέρας εὐγενεῖς φύσεως διὰ βιαίας πίστεως ἐξετοπίσθη καὶ δίκην παραπαίοντος τῆρος κακῆς φέρεται, ὅμως οὗτος θεωρούμενος εἰς τὴν φυσικὴν καὶ ὑγιᾶ αὐτοῦ κατάστασιν δὲν ἔχει τι ἄλλο νὰ παρουσιάσῃ εἰμὴ αἰσθητά ἀγάπης, φιλογενείας, φιλοπατρίας καὶ φιλοανθρωπίας, καὶ ἀν ἡ ἐξασκουμένη ἐπ' αὐτοῦ βία πίστεως κατέπαυε, ὅθ' ἐπὶ νῆρυχτο τάχιστα εἰς τὴν ὁμαλήν καὶ κοινωνικὴν τῶν ἐνδόξων τῶν προγόνων του ἔργων καμπύλην καὶ τροχίαν.

Καὶ μήπως, ἀδελφοί μου, καὶ νῦν ἐτι, οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ φαινοῦ τούτου παραδείγματος, τὸ ὅποτον παρέχει ἡμῖν σήμερον ὁ μέγας καὶ μυριόδακρυς οὗτος νεκρὸς, δὲν νομίζετε ὅτι ὁ νοῦς καὶ ὁ λογισμὸς ὡμῶν ἀνάγεται εἰς χρόνους ἄλλους, εἰς τοὺς πρώτους ἐκείνους τοῦ χριστιανισμοῦ καιροῦς, εἰς τὰς φαινὰς καὶ λαμπρὰς ἐκείνας ἡμέρας τῆς χάριτος, εἰς τὴν χρυσοῦν τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνην αἰῶνα, ὅποτε οἱ χριστιανοὶ δὲν εἶχον τὰ ἀγαθὰ των εἰμὴ διὰ τοὺς πτωχοὺς τῆς Ἐκκλησίας, ὅποτε καὶ τὸ εὐεργετῆν αὐτὸ δὲν ἐθεωρεῖτο σχεδὸν ἀξιωματικὸν καὶ ἀρετὴν, διότι ἐνομίζετο ἀπλούστατον καθήκον καὶ ἀναπόφευκτος ὑποχρέωσις, καὶ ὅτε ἐνομίζετο ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα τὸ νὰ εἶναι τις χριστιανὸς καὶ τὸ νὰ εἶναι ἅμα γενναῖος, φιλόανθρωπος καὶ ἐλεήμων;

Δὲν σᾶς φαίνεται, ἀδελφοί μου, ὅτι ὁ μέγας οὗτος φιλόανθρωπος ἀνήκει μᾶλλον εἰς τοὺς εὐκλεεῖς ἐκείνους τῆς Ἐκκλησίας χρόνους, καὶ ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ καταλεγῇ μετὰ τῶν μεγάλων καὶ προνομιούχων ἐκείνων πνευμάτων, ἅτινα διὰ τῆς ἐλευθερότητος τῶν χειρῶν των ἐπ' ἀνέφερον τὰς πρώτας τῶν πρώτων χριστιανῶν ἡμέρας; Δὲν σᾶς φαίνεται, ὅτι ὁ Στεφάνος δὲν ἦτο ποσὺς ἀπὸ τὰ μάταια καὶ κοῦφα ὡς τὰ πολλὰ ἐκεῖνα τοῦ νῦν αἰῶνος πνεύματα, τὰ ὅποια ἐπαρρόμενα εἰς τοῦ Γένους αὐτῶν τὴν λαμπρότητα καὶ ἐναθρουνόμενα καὶ (τολμῶ εἶπεν) τυρλούμενα ἐκ τῆς λάμπειος τοῦ ἀφθόνου αὐτῶν χρυσοῦ, μόνον καὶ κύριον αὐτῶν νομίζουσι προφρεσμὸν νὰ σοβῶσιν ὑπερηφάνως διὰ τῆς ἀγορᾶς, ν' ἀπειτῶσι κατηναγκασμένον σεβασμὸν καὶ θαυμασμὸν παρὰ τῶν περιστοιχούντων αὐτοὺς καὶ τῶν ἄλλων παρατυγχανόντων καὶ ἐν τῇ μέθῃ καὶ τῷ οἷστῳ τῆς κραυγῆς καὶ ἐκδεδιγμένης αὐτῶν πολιτείας νὰ ἐμπαίζωσι καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ βίου των τὰς ἀθανάτους ἡμῶν τῶν πτωχῶν καὶ ἀσθενῶν χριστιανῶν ἀδελφῶν των ἐλπίδας, καὶ ν' ἀναξέωσιν οὕτως τὰς βαθεῖας πληγὰς τῶν ἡμετέρων παντοδαπῶν συμφορῶν καὶ ἀθλιότητων; Ὁ Στεφάνος πᾶν τούναντίον ἦτο ὅλος καρδία,

καρδιά πληρούσα καὶ πλημμυρούσα τὰ ἀνδρικά καὶ υπερήφανα στήθη του, καρδιά εἰς ἓν μόνον κατατείνουσα καὶ ἐνὸς μόνου διψῶσα, πῶς νὰ δυνηθῇ ὅχι ν' ἀναξέστη ἀλλὰ νὰ ἐπουλώσῃ εἰ δυνατόν ὅλας τὰς χαινούσας πληγὰς τῶν ἁμοιβῶν καὶ τῶν ἁμοφύλων του ἐξ Ἰσοῦ ὡς καὶ τῶν ξένων· καρδιά γνωρίζουσα νὰ πάσχη μετὰ τῶν πασχόντων καὶ γνωρίζουσα ν' ἀγαπᾷ ὁλόκληρον τὸν κόσμον καὶ ἰδίᾳ τὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον βαρεῖται καὶ θεήλατος κατεδίωκε συμφορὰ ἥτο ἀληθῶς πνεῦμα εὐθὲς καὶ ἀκέραιον καὶ εὐκρινέστατον, πνεῦμα διαυγές, τοῦ ὁποῖου τὸ ἀετῶδες βλέμμα οὐδέποτε ὁ κοινορτὴς τῆς κοσμικῆς ματαιότητος ἐπεσκότισε καὶ ἐθάμβωσε· πνεῦμα, τὸ ὁποῖον οὐ μόνον οὐδέποτε καθ' ὅλον τὸν μακρὸν βίον του παρεσύρθη ὑπὸ τῆς λαίλαπος τῶν ἐπαισχύντων παθῶν τοῦ ἐγωῖσμοῦ καὶ τῆς ἰδιοτελείας τοῦ νοσώδους τούτου βίου, ἀλλὰ πᾶν τοῦναντίον ὑψούμενον ὑπεράνω τῶν κοινῶν καὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ὀνομαζομένων τούτων ἐγωῖστικῶν κακιῶν καὶ ἀναρριχώμενον ἐπὶ τῶν ἀκτινοβόλων ὑψωμάτων τῆς πλέον καθαρᾶς καὶ ὑψηλῆς φιλογενείας ἐξήτει διὰ τοῦ διορατικοῦ αὐτοῦ ὁμματός οὐδὲν περισσώτερον καὶ οὐδὲν ὀλιγώτερον εἰμὴ νὰ προμαντεύσῃ τὸ μέλλον, εἰς τὸ ὁποῖον σπεύδει, καὶ τὴν θέσιν, ἣν ὑπὸ τῆς θείας προνοίας κέκληται νὰ καταλάβῃ τὸ τόσον παρ' αὐτοῦ ἀγαπηθὲν καὶ εὐεργετηθὲν ἔθνος του· πνεῦμα καὶ καρδιά, ἥτις προσέφερεν ἑαυτὴν ὡς εὐπρόσδεκτον θυσίαν καὶ ὀλοκαύτωμα ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βωμοῦ, ὅστις καλεῖται Ἐκκλησία καὶ ὅστις ὀνομάζεται πατρίς καὶ ἔθνος.

Καὶ διὰ τοῦτο ἂν ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν εὐεργέτην καὶ ὁ ἔπαινος πρὸς τὴν ἀρετὴν εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν εὐγενέστατος φόρος τὸν ὁποῖον δικαιοῦται καὶ ν' ἀπαιτήσῃ ἐτι πεπαρησιασμένῳ τῷ προσώπῳ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ μεγαλοφροσύνη τοῦ εὐεργέτου ἀπὸ τῆς εὐγενείας καὶ προθυμίας τοῦ εὐεργετουμένου, τότε τί καὶ πῶς ν' ἀνταποδώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν εὐγνωμοσύνην μας εἰς τὸν μέγαν τοῦτον εὐεργέτην τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, εὐεργέτην ὅστις ὅχι μόνον οὐδέποτε τὸν ἀπειλούμενον εἰς τὰς εὐεργεσίας του φόρον τῶν εὐχαριστιῶν μας ἐξήτησεν, ἀλλὰ καὶ ἐπιμελῶς ἀείποτε προσεπάθησε ν' ἀποκρύπτῃ καὶ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν τῶν εὐεργετουμένων, ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς του χειρὸς, τὸ ἔργον καὶ τὰς προσφορὰς τῆς δεξιᾶς του;

Καὶ ὅμως, ἀδελφοί μου, ὁποῦδήποτε τῆς γῆς καὶ παρ' οἰωδῇποτε λαῷ ἐτηρήθησαν οἱ εὐγενεῖς καὶ ἀναγκαῖοι πρὸς τὴν διάπραξιν καὶ διαιώνισιν τοῦ κοινοῦ καλοῦ οἱ τοῦ ὅροι· εἰς τὴν εὐεργεσίαν δηλ. ἡ εὐγνωμοσύνη καὶ ὁ ἔπαινος εἰς τὴν ἀρετὴν· ἐκεῖ ἐβλάστησε καὶ ἐρριζοβόλησε βαθεῶς πᾶν εἶδος ἀγαθοῦ καὶ ἐθαρίσκει καὶ ἐγκατέμεινε ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐδοκία τοῦ Θεοῦ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐκείνοις.

Εἶναι ἀληθὲς Παναγιώτατε Δέσποτα, ὅτι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἡμετέρων προγόνων τῶν ἀπωτέρων τε καὶ τῶν ἐγγυτέρων, ἡ εὐτυχὴς καὶ ποθεινὴ αὕτη ἀλληλεγγύη καὶ ἀμοιβαίότης δὲν ἐτηρήθη οὔτε πάντοτε οὔτε πανταχοῦ· ἐκ τοῦναντίον δὲ μάλιστα φαίνεται ὅτι τὸ κῶνιον καὶ ὁ ἐξοστρακισμός, ὁ ἀκάνθινος στέφανος καὶ ἡ ἐξορία παρηκολούθουν συχνότατα παρ' ἡμῶν τὴν ἀρετὴν καὶ ἐβημάτιζον κατόπιν τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους εὐεργετῶν· καὶ ὅμως κατ' ἰδιαιτέραν τῆς θείας προνοίας οἰκονομίαν ἂν ὑπάρχῃ ἔθνος ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ὁποῖον μόνον ἢ τοῦλάχιστον πρῶτον ἐξ ὅλων τῶν ἐθνῶν ὑψώσεν, εὐθὺς μετὰ τὴν πρώτην τοῦ πάθους παραζάλην, στήλας ἀθανασίας διὰ τὰ ὑπέροχα πνεύματα καὶ ἴδρυσεν πάνθειον εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἐτόνισε παιᾶνας καὶ ἀναξიმόρφηγας ὕμνους εἰς τὴν εὐεργεσίαν. τὸ ἔθνος τοῦτο, τὸ λέγω μετὰ δικαίας ἐθνικῆς ὑπε-

ρηφανίας, εἶναι τὸ ἔθνος τὸ ἡμέτερον, εἶναι τὸ ἔθνος τὸ ἐλληνικόν.

Καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ ἔθνος ἀκριβῶς τοῦτο κατὰ διαφόρους καιροὺς ὁ Θεὸς ὁ ἐπαγρυπνῶν ἐπὶ τῆς διατηρήσεως καὶ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς τύχης τῶν λαῶν, ἤγειρε καὶ κατέπεμψε κατὰ τὸν πλοῦτον τῶν ἀνεξιχνιάστων αὐτοῦ βουλῶν εὐγενῆ τινα πνεύματα καὶ μεγάλας φιλανθρώπους χριστιανικὰς τινὰς καρδίας, τὰς ὁποίας καὶ κατέστησεν οἰονεὶ ταμειούχους καὶ οἰκονόμους τῶν ἀνεξαντλήτων αὐτοῦ ἀγαθῶν μετὰ τὸν ὅρον ὅπως διανεύουσιν ἐν καιρῷ εὐθέτω τὸ σιτομέτριον εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν δεομένων. Γνωρίζετε δὲ καὶ τίνες φαινὰ καὶ ἀκτινοβόλα διακριτικὰ γνωρίσματα ἔθηκεν ὁ Θεὸς καὶ ὥρισε, διὰ τῶν ὁποίων τὰ θεόπεμπτα καὶ προνομιούχα, οὕτως εἶπεῖν, ταῦτα πνεύματα, οἱ φρόνιμοι οὗτοι τῶν ἀγαθῶν τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς οἰκονόμοι, ἐμελλον νὰ διακρίνωνται καὶ ὑπερέχουσιν ἀναμέσον τῶν ἀνθρώπων; Ἰδοὺ ταῦτα: ἀγάπη, φιλοπατρία, μεγαλοφροσύνη· ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ κοινὸν καλὸν ἐμελλε νὰ εἶναι τὸ μόνον ἀντικείμενον τῶν καθημερινῶν αὐτῶν φροντίδων, ὁ ἔρως πρὸς τὴν πατρίδα, ἡ μόνη φιλοδοξία ἥτις ἔδει νὰ ἀνάπτῃ καὶ νὰ θερμαίνῃ τοὺς στοχασμοὺς καὶ τὰς ἐπιθυμίας των· ἡ δόξα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοῦ ἔθνους ἡ τιμή, ὁ μόνος καὶ κύριος σκοπὸς καὶ τὸ εὐγενέστατον μέλημα ὅλου τοῦ ἐνδόξου σταδίου τῆς ὑπερόχου αὐτῶν βιοτῆς. Καὶ ἀκριβῶς τοὺς μεγάλους τούτους χαρακτῆρας καὶ τὰ γνωρίσματα τοῦ μεγάλου φιλανθρώπου δὲν διακρίνετε, ἀδελφοί μου, καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν εἰς τὴν μεγαλύρρονα καὶ ὑπέροχον ταύτην ὑπαρξίν τοῦ Παύλου Στεφάνου; Εἶνε ἀληθὲς ὅτι οἱ μεγάλοι οὗτοι χαρακτῆρες καὶ αἱ ὑψηλαὶ αἰδοὶ ἀρεταὶ μετεβιβάσθησαν εἰς αὐτὸν ἐκ διαδοχῆς καὶ διὰ τῆς κληρονομικότητος καὶ τρόπου τινὰ μετελαμπδεύθησαν εἰς αὐτὸν ὡς τις πολυτιμότητος καὶ προνομιούχου κληρὸς ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν διὰ τινος, θὰ ἔλεγε τις, μυστηριώδους καὶ ἀκαταλήπτου τρόπου διδασκαλίας, καθ' ἣν ὁ οἶκος ἐχρημάτιζε τὸ ἀνώτατον παιδευτήριον πάσης κατὰ Χριστὸν ἀρετῆς καὶ τοῦ θαυμασιώτατον σχολεῖον, ἐξ οὗ ἐξεπορεύοντο οἱ ἐνδοξοὶ τίτλοι καὶ τὰ μεγάλα διπλώματα τῶν μεγάλων τούτων φιλανθρώπων τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Εἶναι ἄλλως τε, Παναγιώτατε Δέσποτα, πασίγνωστον ὅτι ἡ μεγαλοφροσύνη καὶ ἡ ἀρετὴ ὅσον καὶ ἂν δὲν ἔχουσιν ἰδίαν πατρίδα καὶ ὅσον καὶ ἂν βλαστάνουσιν εἰς πᾶσαν γωνίαν καὶ τάξιν καὶ κατὰστασιν ἀνθρώπων, ὅμως κατὰ προτίμησιν ριζοβολοῦσι θαυμασιώτατα εἰς τὴν παχυβόλακα γῆν τῶν μεγάλων οἰκογενειακῶν παραδόσεων, καὶ καρποφοροῦσι τοὺς ἀγλαωτάτους αὐτῶν καρπούς σχεδὸν πάντοτε καὶ ἄνευ ἐξαιρέσεως ὑπὲρ τὴν παχέαν καὶ δροσοβόλον σκιὰν τῶν γηραιῶν ἐκείνων πλατάνων, αἵτινες ἐπὶ μακρὰν καὶ χρυστὴν σειρὰν ἐτῶν εὐεργεσίαν καὶ περιέθαλπον καὶ παρεμύθουν τὰς τε ἰδιωτικὰς καὶ τὰς κοινὰς τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν ἀνάγκας καὶ συμφορὰς.

Καὶ διὰ τοῦτο παρ' ἡμῶν δὲν γνωρίζει τις πότερον νὰ εἴπῃ, ἂν διδασκτὴ καὶ διὰ τῆς ἀσκήσεως, ἢ ἐκ γενετῆς καὶ διὰ τῆς κληρονομικότητος κτᾶται ἐν τῷ ἡμέτερῳ ἔθνει ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ μεγαλοφροσύνη καὶ ἂν γεννῶνται ἢ γίνωνται οἱ μεγάλοι παρ' ἡμῶν φιλόανθρωποι, οἵτινες νομίζει τις ὅτι πέμπονται ἐξ ἐπιτηδῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἦναι ὁ στολισμὸς τῆς φιλάτης ἡμῶν πατρίδος καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κύχημα τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας.

Τοῦτο μόνον εἰς τὸν Παῦλον Στεφάνου εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ μεγαλοφροσύνη τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς του

κατέλιπε τσαούτα καὶ τηλικαῦτα ὑπομνήματα ἀγαθῶν καὶ γενναίων πράξεων, ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς καὶ κληρονόμος τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου ὀνόματος νὰ μὴ ἀναδειχθῇ καὶ τῶν τρόπων τοῦ ἀειμνήστου μέτοχος καὶ τῆς γνώμης καὶ τῆς ἀρετῆς κληρονόμος καὶ ἄξιος κατὰ πάντα, ἵνα ἐφελκύσῃ εἰς ἑαυτὸν καὶ τοῦ οὐρανοῦ τὴν εὐλογίαν καὶ τῆς γῆς τὰς εὐφημίας καὶ τὸν θαυμασμόν.

Αἱ πράξεις αἱ γενναῖαι καὶ φιλόπρωτοι τοῦ ἐνδόξου υἱοῦ οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ συνέχεια ἀδιάρρηκτος τῶν ἐνδόξων καὶ τετιμημένων ἔργων, ἅτινα εἰς μνήμην διηνεκῇ καὶ ὡς παράδειγμα τῶν ἐπιγιγνομένων κατέλειπεν ὁ σεπτὸς ἐκεῖνος καὶ ἐνάρητος γέρον, ὁ πατὴρ τοῦ ὁ ἀειμνήστου Ζακκάρου Στεφάνου.

Ἀλλὰ τίς ἡ ἀνάγκη, Παναγιώτατε Δέσποτα, ν' ἀνασκαιεύω τοὺς τάφους τῶν προκεκοιμημένων καὶ ν' ἀνησυχῶ τὴν ἐπικυρτωμένην ἐν αὐτοῖς κόνιν τοῦ μακαριστοῦ ἐκείνου γέροντος; Τίς πλέον ἡ ἀνάγκη δι' ἡμᾶς ἀκτίνων φωτὸς, ἐρχομένων μακρόθεν, ἀπὸ ἔχου ἀέναντον τὴν πηγὴν λαμπροτάτου φωτὸς εὐγενῶν πράξεων ἐμπροσθεν τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν; Ἀρκετὸν ἐγὼ λογίζομαι δι' ἐμαυτὴν εἶναι μόνον σὰς εἶπω ὅτι ὁ μέγας υἱὸς δὲν ὑπελήφθη κατ' οὐδὲν τοῦ μεγάλου πατρὸς του, ὅτι τὰ ἐνδοξα ἔχνη τῶν ἀθανάτων πράξεων τοῦ μεγάλου ἐκείνου φιλοπρωτοῦ ἐβημάτισε καὶ διήνευσε λίαν ἐνωρὶς μὲ μεγάλα βήματα ἢ μεγάλη καὶ ὑπέροχος τοῦ υἱοῦ φυσιογνωμία. Τοῦτο ἀπέδειξε ὅλος ὁ ἐνδοξὸς ἐξηκονταετής βίος του, τοῦτο ἐξήγησε νὰ μαρτυρήσῃ ὁ ὠχρὸς οὐτός ἐπικήδειός μου λόγος, τοῦτο ἡλίος φαινότερον καὶ τυρρηνικῆς σάλπιγγος ἤχηρότερον θέλει διαλαλήσῃ εἰς τὸν τετραμερῆ κόσμον ὁ πολῦτιμος φάκελλος τῆς διαθήκης του τὸν ὅποτον μόνος πρὸς μόνον τὸν Θεὸν ὁ ἀειμνήστος προσομιλῶν ἐν τῇ βίβλῃ τῆς συνειδήσεώς του καὶ κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς χριστιανικῆς πεπλασμένης καρδίας του κατήρτισεν ὁ ἀειμνήστος καὶ κατέληκεν ἐν ἄλλῃ πρωτευούσῃ, χωρὶς οὐδεὶς τὸ παράπαν μέχρι τυχῆς τῆς στιγμῆς νὰ δυνηθῇ ν' ἀνασύρῃ τὸ κάλυμμα τοῦ ἀπορρήτου, ὅπερ περικλείει ἐκεῖνο τὸ πολῦτιμον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος ἑγγράφον τῆς διαθήκης του.

Ἀναμείνατε, ἀδελφοί μου, μικρὸν ἕως οὗ διαπτυχθῶσι καὶ ἀνοιχθῶσιν ἐνώπιον τῶν ἐκπλήκτων τοῦ κόσμου ὁμμάτων αἱ βίβλοι τοῦ μεγάλου τούτου ἐγγράφου καὶ τότε θὰ ἴδῃτε πῶς ὁ ἀειμνήστος Παῦλος Στεφάνου, θεωρούμενος καὶ ἀπὸ μόνου τοῦ πλούτου τῶν φιλογενῶν αὐτοῦ διαθέσεων καὶ τῶν προσωπικῶν καὶ χριστιανικῶν του ἀρετῶν ὑπῆρξεν ὁ εὐγενέστατος τύπος τῆς ἡμετέρας φυλῆς καὶ ὁ θαυμασιώτατος ἀντιπρόσωπος τῆς μεγάλης ἐκείνης τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἀρετῆς, ἥτις καλεῖται μεγαλοπροσύνη καὶ ὁ εὐσεβέστατος μαθητὴς καὶ μιμητὴς τῆς καὶνῆς καὶ ὑπὲρ πάντων ἄλλων ὑπερόχου χριστιανικῆς ἀρετῆς τῆς ἀγάπης, τῆς φιλογενείας καὶ τῆς φιλοπρωτίας. Ἐκεῖ ἀκραδάντως πεποιθήμεν, ὅτι θὰ θαυμάσῃ καὶ θὰ ἀποκάμῃ ἐπαινῶν τὸ εὐσυμπάθητον καὶ φιλόπρωτον αὐτοῦ ὁ φιλόπρωτος· ἐκεῖ θὰ ἐκτιμῆσθαι βαθύτερον τὴν ἀκούραστον διὰ τὸ γενικὸν καλὸν καὶ τὸ κοινὸν ὄφελος ἀποσώσιν του ὁ φιλόπολις· ἐκεῖ θὰ αἰσθανθῇ θερμότερον τὰς φλόγας τῆς πρὸς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἀγάπης καὶ τοῦ ἔρωτος ὁ φιλόπατρις· ἐκεῖ θὰ χύσῃ δάκρυα εὐγνωμοσύνης τὸ ἔθνος ὁλόσωμον δεχόμενον τὰς ἀνεξαντλήτους του δωρεάς, καὶ θὰ ράνῃ μύρα εὐώδη εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν ἡ κοινὴ πάντων ἡμῶν Μήτηρ Ἐκκλησία. Ἀναμείνατε, ἀδελφοί μου. Σὺ δὲ, ἀειμνήστε Παῦλε Στεφάνου, ἀναπαύου πλέον τὸν αἰώνιον ὕπνον τῶν δικαίων. Ἰδοὺ σὲ συνοδεύουσι τὰ δάκρυα τῆς ὑπὸ σοῦ

ἀνακουφισθείσης πτωχείας, σὲ παρακολουθοῦσιν οἱ ἀλλήλοι στεναγμοὶ τοῦ ὄρφανου καὶ τῆς χήρας, σὲ τιμῶσιν οἱ ἐπαινοὶ ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν πολιτῶν· σὲ ἐπευφημοῦσιν αἱ εὐλογίαι τῶν πολλαχῶς παρὰ σοῦ εὐεργετηθέντων, σὲ στεφανοῦ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ ἔθνους, σὲ καταγλαΐζει ἡ δόξα τῆς Ἐκκλησίας καὶ σὲ καταβιβάζουσιν εἰς τὸν τάφον αἱ ὕσαι καὶ πανάγιοι χεῖρες αὐτοῦ τοῦ ὑπάτου τῆς Ἐκκλησίας ἀρχιερέως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ἀναπαύου, ἀειμνήστε· τοῦ λοιποῦ τὸ μέγα καὶ ἀθάνατόν σου ὄνομα θὰ ἦναι ἡ λαμπροτέρα καὶ τερπνοτέρα τῶν ὁμιλιῶν ἡμῶν ὑπόθεσις καὶ τὸ ὠραιότατον καὶ πλουσιώτατον τῶν ἐπαινῶν καὶ τῶν ἐγκωμίων μας διὰ τὴν μνήμην σου ἀντικείμενον. Γένοιτο! Ἀμή.

Ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς ἀγίας Τριᾶδος ὁ νεκρὸς μετὰ τῆς αὐτῆς μεγαλοπρεπεστάτης πομπῆς καὶ παρατάξεως μετενήχθη εἰς τὸ ἐν Σισλῇ νεκροταφεῖον τῆς Ὁρθοδόξου Κοινοτήτος. Τὴν νεκροφόρον ἀμαζαν παρηκολούθησαν δεκάδες ἄλλαι ἀμαζῶν, τῆς πρώτης τῶν ὁποίων ἐπέβηκεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἔχουσα παρ' αὐτῇ τὸν ἐρίτιμον ὁμογενῆ τραπέζιτην Εὐστάθιον Εὐγενίδην καὶ εἴτα ἤρχοντο αἱ τῶν συνοδικῶν ἀρχιερέων, τῶν συγγενῶν καὶ ἄλλων ἐχρήτιων ὁμογενῶν.

Οὕτως ὁ μεγαλόφρων καὶ μεγάλθυμος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὅστις ἐξῆσεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἔχων ἐστραμμένην αἰετὴν διένοιεν πρὸς τὴν εὐκλειαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, ὁ ἐξοχος ἐν τῷ πλούτῳ τῷ ὑλικῷ ἀλλὰ καὶ ἐξοχος ἐξίσου ἐν τῷ πλούτῳ τῆς φιλογενείας, τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς φιλοπρωτίας, ἐκηδεύθη μεγαλοπρεπῶς, ἀξιοθελῶς, ὡς ὀλίγοι τῶν παρ' ἡμῖν, νὰ συνοδευθῇ μέχρι τοῦ χείλους τοῦ τάφου ὑπὸ τε τοῦ ὑπάτου ἰθύντορος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' καὶ τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ θρηνησαντος τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ Γένους ἡμῶν.

Τὸν νεκρὸν, μεταβάντες πρὸ τῆς κηδείας εἰς τὸν οἶκον προσεφώνησαν ἐπίσης ἀντιπρόσωποι ἐκ μέρους διαφόρων τῆς πρωτευούσης Σχολῶν καὶ εὐχῶν σωματοειῶν, ἥτοι ἐκ μέρους τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ὁ Σχολάρχης Π. μητροπολίτης Σταυρουπόλεως Ἀπόστολος, ἐκ τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς ὁ Π. μητροπολίτης Σέρβων Μιχαήλ, ἐκ τοῦ Ἑθν. Ζαπτείου Παρθενωγαγείου ὁ πρόεδρος τῆς Ἐφορείας Σ. μητροπολίτης Βάρνης Πολύκαρπος, ἐκ τοῦ Πατριαρχ. Μουσικοῦ Συλλόγου ὁ Γ. Παπαδόπουλος κλπ. Ἐκ δὲ τῶν διαβιβασθέντων συλλυπητηρίων τηλεγραφημάτων παραθέτομεν, ἐλλείψει χώρου, μόνον τὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων πρὸς τὸν ἐνταῦθα Ἐπίτροπον Νεαπόλεως Ἀρσένιον, ἔχον ὡς ἐξῆς:

«Ἐγκαρδίως συμμεριζόμενοι μέγα πένθος Ἐκκλησίας καὶ Γένους ἐπὶ τελευτῇ μεγάλου ἔθνικοῦ εὐεργέτου Παύλου Στεφάνου ἐτελέσαμεν σήμερον

ἐπὶ Γολγοθᾶ ἱερὸν μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως μακαρίας αὐτοῦ ψυχῆς. Κύριος παρὰ μὴ θήσῃτο Ἐκκλησίαν καὶ Γένος, ἐγείρειεν αὐτοῖς τέκνα ὁμόζηλα τετελευτηκότος ἀνδρός».

Πατριάρχης Δαμιανός.

ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ
ΤΗΣ Α. Θ. Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΤΜ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
ΙΩΑΚΕΙΜ τοῦ Γ'.
(τὸ δεύτερον).

Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνέκαθεν κρατοῦντα, ὡς πρὸς τὰς μεταξὺ τῶν διαφόρων αὐτοκεφάλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν σχέσεις, ἡ Α. Θ. Π., ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἰωακεὶμ ὁ Γ' ἐπέστειλεν ἐσχάτως ἐνθρονιστικὰς ἐπιστολάς πρὸς τοὺς μακαριωτάτους καὶ σεβασμιωτάτους προέδρους τῶν αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν: **Ἱεροσολύμων, Ἀλεξανδρείας, Ρωσσίας, Ἑλλάδος, Ρουμανίας, Σερβίας, Μαυροβουνίου καὶ Καρλοβιτζίου**, ἀνάλογοι δὲ πατριαρχικαὶ ἐπιστολαὶ ἀπεστάλθησαν καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἐν Αὐστρο-Οὐγγαρία ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, ἥτοι τῇ ἐν Τρανσυλβανίᾳ καὶ τῇ ἐν Βουκοβίνῃ καὶ Δαλματίᾳ. Ἡ ἐνθρονιστικὴ Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ ἔχει ὡς ἔπεται:

*Αριθ. πρωτ. 4,612.

Ἀσάλευτον οἰκοδομῆσαι θέλων τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ ὁ Θεάνθρωπος Κύριος ἐπὶ πέτρᾳ μὲν ἐθεμελίωσεν ἄρραγῇ, ἀκλινεῖ δ' ὑπῆρξε στύλῳ τῷ τῆς ἐνότητος στερεώτας δεσμῷ, καὶ ταύτην ὡς ἀσφαλοῦς σωτηρίας παρεκτικὴν τῷ οὐρανίῳ Πατρὶ προσευχόμενος ἤτετο παρὰ κλάων ἵνα οὕτως ὁ Πατὴρ δέδωκεν αὐτῷ τηρήσῃ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἵνα ᾧσιν ἐν καὶ ἵνα ᾧσι τετελειωμένοι εἰς ἐν. Τὴν Θεόρρητον δ' εὐχὴν μεταδίδους ὁ τῶν ἔθνων Ἀπόστολος ἐνετέλλετο τοῖς εἰς Χριστὸν πιστεύουσιν ἀξίως περιπατεῖν τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθησαν, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. Τῇ αὐτῇ καὶ οἱ θεόφρονες πατέρες στοιχοῦντες ἀπαρτρέπτως καθοδηγία, θεῖον μὲν δόγμα τὴν τῆς πίστεως ἀνεκλήρυξαν ἐνότητα, εἰς μίαν θεσπίσαντες πιστεύειν Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, σῶμα οὗταν Χριστοῦ ἐκ μελῶν συγκροτουμένην πολλῶν, θεσμὸν δὲ καὶ παράδοσιν ἡμῖν ἐκληροδό-

τησαν ἱερὰν τὴν πρὸς ἄλληλα τῶν μελῶν κοινωνίαν ἵνα πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον κατ' ἐνέργειαν ἐνὸς ἐκάστου μέλους, τὴν αὐξήσιν τοῦ σώματος ποιῆται εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

Τοῖς εὐαγγελικοῖς ἐπόμενοι καὶ ἡμεῖς ῥήμασι, τῇ ἱερᾷ τε κατακλουσίντες παραδόσει καὶ πόθον ἡμῶν πληροῦντες ἐγκάρδιον, ἄσμενοι δεξιὰν τεινομένην κοινωνίας καὶ τῆς πνευματικῆς καταργούμεθα πρὸς τὰ τίμια μέλη τῆς καθόλου ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας σχέσεως, τὰ ἡμέτερα τάδε ἀδελφικὰ ἀπειθύνοντες γράμματα τοῖς ἐν Χριστῷ ἡμῖν ἀγαπητοῖς καὶ περισπουδάστοις ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς, τοῖς ἄνωθεν τεταγμένοις προϊστασθαι τῶν ἀγιωτάτων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, τοῦτο μὲν ἐπὶ τῷ ἀνακοινώσασθαι αὐτοῖς τὴν ἄρτι, ἄρρητοις τοῦ Θεοῦ βουλαῖς, ἐπελθοῦσαν εὐδοκίαν αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, τοῦτο δὲ ἐπὶ τῷ σθενῶσαι ἐπὶ μᾶλλον τοὺς αἰσίως ὑφισταμένους δεσμοὺς τῆς φιλαδελφίας καὶ ἐνότητος ἐν τῇ χάριτι τῇ δοθείσῃ ἡμῖν, ἐπιμελήσασθαι Ἐκκλησίας Θεοῦ ζῶντος, ἥτις ἐστὶ στύλος καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας.

Καὶ γὰρ πρὸς ἡμᾶς, ἀπὸ ἐκκαίδεκα ἐτῶν τὴν πνευματικὴν διακυβέρνησιν παρητημένους, τὴν μονήρην δὲ καὶ ἀπράγμονα διαίτησιν ἐν τῷ ἀγίῳ τοῦ Ἀθωνος Ὄρει προηρημένους, ἀδόκητον, μὴνός Μαίεω λήγοντος, κατέφθασεν ἄγγελμα τὸ τῆς ἐκλογῆς ἡμῶν τὸ δεύτερον ἐπὶ τὸν ἀγιώτατον Ἀποστολικὸν καὶ Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνον, εἰς διαδοχὴν τοῦ γερασίου καὶ λῆαν ἡμῖν περισπουδάστου ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ, τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Κωνσταντίνου, τὴν προεδρικὴν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ἀποθεμένου διεύθυνσιν καὶ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἀποχωρήσαντος. Μετ' οὐ πολὺ δὲ σεμνὴ ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν καὶ ἐντιμοτάτων Συμβούλων πρεσβεία εἰς τὸν ἱερὸν τῆς ἡσυχίας ἡμῶν τόπον διαπεραιωθείσα πρῶτον μὲν τὰς συνωδὰς τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς θεσμοῖς ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ συντελεσθείσας κανονικὰς ψήφους τῆς ἐκλογῆς ἡμῶν ἐπισήμως ἀνεκοινώτο, εἶτα δὲ τὸ ἐν τῇ ἐκλογῇ ὁμόφωνον καὶ συμπαγὲς τῆς γνώμης τῶν νομίμων ἀντιπροσώπων τοῦ τε ἱεροῦ κλήρου καὶ τοῦ εὐτεβοῦς λαοῦ προτιθεμένη, ἐμμόνως ἡμᾶς, ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους τῶν χριστιανῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς κλίματος, ἐπὶ τὸ ὑπατον τῆς ἐκκλησιαστικῆς πηδαλιουχίας ἄξιωμα μετεκαλεῖτο.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοις τότε εἰς τὴν διάνοιαν ἡμῶν εἰσέβηλον δισταγμοὶ καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν στενῶς περιέζωσαν φόβοι, τὰ τε τῆς προκεκτημένης πείρας ἀναπολούντων καὶ τὴν νῦν ὄψιν τῶν κοινῶν τὴν ἡμῖν μὲν οὐκ ἄγνωστον οὖσαν, κλύδωνι δὲ θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ρυπίζομένῳ ἐοικυῖαν, θεωρούντων, οὐκ ἂν ἔχοιμεν ἐξεπεῖν. Ἀλλὰ καὶ οὕτως, ἐξενίκα ἐν ἡμῖν, δισταγμῶν καὶ δειλίας, ὑπερτέρου, ἢ ἐπὶ Κύριον ἐλπίς καὶ ἡ συνείδησις τοῦ καθήκοντος τῆς ὑποταγῆς εἰς τὸ θέλημα Αὐτοῦ τὸ ἅγιον, ἐκφανῶς δεδηλωμένον, ὥς γε ἡμῖν ἐδόκει, ἐν τῇ ὁμοθυμῳ γνώμῃ καὶ τῇ ἡμῖν δυσεξηγήτῳ ἀληθείᾳ προσηλώσει παντὸς τοῦ χριστιανύμου πληρώματος.

Ἐν τῷ πανσέπτῳ τοίνυν καὶ κεντρικῷ τῆς Ἀθωῆδος Μοναστικῆς Ἀδελφότητος ναῶ ἱεροτελεστικῶς τὴν θείαν ἀντίληψιν ἐπικαλεσάμενοι καὶ τὸν αὐχένα ὑποκλίναντες καὶ τὸ γόνυ κάμψαντες, ὑπετάγημεν τῷ Κυρίῳ καὶ τὴν τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν κατὰ πιστευθεῖσαν ἀπεδεξάμεθα ἱερὰν ἐντολήν. Μετ' οὐ πολὺ δέ, ἐν βχθείᾳ ψυχικῇ συγκινήσει τὸν ἐκείνων εὐαγγῆ ἀπολιπόντες τόπον εἰς τὴν περίβλεπτον βχτιλίδᾳ τῶν πόλεων ἀνήχθημεν, ἐν βραχεὶ δὲ χρόνῳ ὕστερον, μετὰ τὴν νενομισμένην τῆς ἀναρρήσεως, τελετὴν καὶ τὴν πρὸς Θεὸν εὐχαριστίαν καὶ δέησιν, τῶν δυστρέπτων οἰάκων τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἐπελαβόμεθα, ἑλθὼν ψυχῇ καὶ οἰκνοίᾳ εἰς τὰ ἱερὰ ἥς ἐκλήθημεν ὑπουργίας καθήκοντα ἐπιδοθέντες.

Καὶ δὴ ἀπὸ τῆς θεοτώστου ταύτης σκοπιᾶς, ἡ τὸ θεόπνευστον τοῦ Πρωτοκλήτου κήρυγμα καὶ οἱ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου καὶ πολλῶν ἁγίων Πατέρων κατηγλάσαν πολυάθλοι τοῦ Εὐαγγελίου ἄγωνες, τοῖς περιποθήτοις ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς ἐπιστέλλοντες, ἐν παρρησίᾳ ὁμολογοῦμεν ὅτι ἐφόδια μὲν ἐπὶ τὴν διακονίαν ταύτην οὐ φέρομεν ἄλλα εἰμὴ σπουδὴν εἰς τὸ δοκιμάζειν τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον, καὶ πόθον τοῦ καλῶς διακονῆσαι τῇ Ἐκκλησίᾳ πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου δόξαν, καὶ ἔρουν τοῦ ποιμάναι τὸ λογικὸν ποίμνιον κατὰ Χριστόν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ θύρα τῶν προβάτων. Πρὸ παντὸς δὲ τὴν καλὴν φέρομεν ὁμολογίαν τῆς πίστεως τὴν ἐπὶ Ποιτίου Πιλάτου ὑπὸ Χριστοῦ ὁμολογηθεῖσαν καὶ τὴν τῶν συναφῶν θείων καὶ ἱερῶν δογμάτων, Κανόνων καὶ θεσπισμάτων, ἐφ' οἷς ὑπὸ τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων, τῶν θεοφόρων Πατέρων καὶ τῶν σεπτῶν Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων ὡς ἐπὶ στερεῶν θεμελίῳ ἡ Ἐκκλησία

ἐστήρικται καὶ ὡς διὰ χάρακος ἀνυπερβάτου περιχεράσσεται.

Τούτων δὲ πιστῶς ἀντεχόμενοι, δεδιδαγμένοι τε ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὑποτάσσεται μόνῳ τῷ Χριστῷ, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καὶ ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἑνδοξον, μὴ ἔχουσαν στίλβον, ἢ ρυτίδα, ἢ τι τῶν τοιούτων, σπουδὴν καὶ μέριμναν πᾶσαν ἔχομεν τηρῆσαι τὴν ἐντολὴν ἀνεπιληπτον, διώκοντες δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραότητα, μὴ λογομαχοῦντες εἰς οὐδὲν χρήσιμον ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων, μένοντες ἐν οἷς ἐμάθομεν καὶ ἐδιδάχθημεν ἵνα τὴν καλὴν παρακαταθήκην φυλάξωμεν, ὡς ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς βλέπομεν τοῦτο θεοφιλῶς πράττοντας τοὺς ἐν ταῖς ἀδελφαῖς Ἐκκλησίαις τὴν ἐπιστάσαν τῶν ψυχῶν ἐγκεχειρισμένους, ἀγρυπνοῦντας τε καὶ γρηγοροῦντας τοὺς ἐν αὐταῖς προσσηκῶτας εἰς περιφρούρησιν τῶν πιστῶν ἀπὸ πάσης ἐπηρεῖας τοῦ ἀντικειμένου ἵνα μὴ ἐκτραπῶσιν ὀπίσω αὐτοῦ. Τούτου γὰρ μειζόνως χρεῖαν ἐν τοῖς νῦν καιροῖς οἱ ἐπιστάται ἔχομεν φροντίζειν, ἵνα μὴ τὸ πνεῦμα τὸ νῦν ἐνεργοῦν κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου ἐπιπνεύσῃ τέλειον, ἀντὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὃ ἐλάβομεν, καὶ ἵνα μὴ χεῖμαρρος ἀτελείας ἐξαγκυμῶμεν ἐν ὁρμῇ, παρεκύτῃ τὰ πρόβητα τοῦ Χριστοῦ εἰς ἀπώλειαν, ἢ αὐτὸ ὑποδείσῃ τὸ τῆς ἐνότητος ἔρεισμα, δι' οὗ στερεῶς ὑποδραττάζεται τὸ ὅλον τῆς ἁγίας ἡμῶν Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας πανάρχαιον καὶ ἀμετάτρεπτον σύστημα. Πρὸς τούτους δὲ τοὺς ἀρχήθεν μὲν ἐν Εὐαγγελίοις ἐνδεδειγμένους, ἐν δὲ τοῖς χρόνοις ἡμῶν ποικίλαις ὁψέτι καὶ μορφαῖς ἐμφανιζομένους κινδύνους, τὸν εὐαγγελικὸν τῆς ἐν ἡμῖν ἐνότητος, εἰρήνης καὶ ὁμορροσύνης προβαλλόμενοι σύνδεσμον, ἰσχυρὸν καὶ τῷ Θεῷ ἀρεστὸν προτάσσομεν ἀμυντήριον.

Ἐν λογισμοῖς τοιούτοις τὰ περὶ ἡμᾶς ἐπαναβλέποντες, κατ' αὐτὴν δὲ τὴν τῆς πανδύμου ἡμῶν ἀναρρήσεως ἡμέραν ἐν τῷ πανσέπτῳ καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικῷ Ναῶ πρὸς τὸ χριστιανικὸν ἐκκλησιαστικὸν ῥήματα ἀγάπης πατρικῆς φθεγγόμενοι καὶ τὰ πρακτεῖα ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας προτιθέντες, «πάσης σπουδῆς ἀξίαν ἀπεφαινόμεθα ἐπὶ πᾶσι τὴν μετὰ τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ἀδελφικὴν ἐπικοινωνίαν καὶ εὐαγγελικὴν συναλλαγὴν, ἐπιβαλλομένην δὲ τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ συντονωτέραν ἀνασκοπὴν τῆς

κανονικῆς ἀλληλεγγύης περὶ τῆς ἐν αὐταῖς θεοσδό-
του ὑπουργίας, πνεύματι ἀγίῳ, πρὸς τὸ κοινῇ ἀγα-
θόν, κατὰ τε τὸ μέρος καὶ τὸ καθόλου. Προσεπεδή-
λοῦμεν δ' ὅτι ἡ παλαιά τε αὕτη ἀρχή, ἡ μεταξὺ
τῶν ἀγιωτάτων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν πυκνὴ ἐπι-
κοινωνία, ἡγουμένης τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃς τοῦ
Χριστοῦ Ἐκκλησίας τῆς τὸ πρεσβεῖον καὶ τὴν ἡγε-
σίαν ἐχούσης ἐκ παλαιοῦ, ἀνάγκη ἵνα τηρῇται
ὥσπερ ἀγιωτάτον τι λάβαρον ὑφούμενον ἐν αὐτῇ
ὅπως ἐκλίπῃσιν αἱ κατὰ τόπους λυπηραὶ προστρι-
βαὶ αἱ ἀντιπίπτουσαι ταῖς κανονικαῖς διατάξεσι καὶ
τοῖς εὐαγγελικῶς δεδογματισμένοις*.

Ἐπὶ τοιαύταις χρησταῖς εἰς Θεὸν ἐλπίσι,
προσευχόμεθα ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον
καὶ μᾶλλον περισσεύῃ, ἵνα ὦμεν πεπληρωμέ-
νοι καρπῶν δικαιοσύνης τῶν διὰ Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον Θεοῦ, στήμοντες
ἐν ἐνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ ψυχῇ συναθροῦντες
τῇ πίστει τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ μὴ τὰ ἑαυτῶν
ἐκαστος σκοποῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐτέρων
ἐκαστος. Παρακαλοῦμεν δ' ὑμᾶς πρῶτον πάν-
των ποιεῖσθαι δεήσεις καὶ προσευχὰς ὑπὲρ
ἡμῶν, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐφ' ἡμᾶς ἡ δύναμις
τοῦ Χριστοῦ. Εἴτα δὲ, ἀδελφικῆς ἡμᾶς ἀξιοῦν
συνεργίας ἐν τοῖς ἔργοις τῆς πίστεως καὶ συγχῆς διὰ
γραμμάτων ὁμιλίας, ἵνα ἀληθῆς καὶ ἔμπρακτος εἴη
ἡμῖν ὁ τοῦ πνεύματος σύνδεσμος ἐπὶ οἰκοδομῇ τῶν
ἀπανταχοῦ εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων, τῶν τὴν καθό-
λου ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν συναπαρτιζόν-
των. Οὐ παυσόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς ἀσμένως μὲν
τὴν ἡμῶν αὐτῶν φιλαδελφίαν καὶ τὴν τῆς περὶ
ἡμᾶς ἱερᾶς Συνόδου γνώμην πρόθυμον ἔχοντες συμ-
φράδμονα καὶ συνεργὸν τοῖς ἐν Χριστῷ ἀγίοις ἀδελ-
φοῖς ἐν παντὶ εὐαγγελικῷ αὐτῶν αἰτήματι, δι-
καῶς δ' εὐχόμενοι καὶ παρὰ τοῦ Μεγάλου ἡμῶν
Ἀρχιεπισκόπου αἰτούμενοι στερεοῦν καὶ στηρίζειν
τὴν ἀγιωτάτην ἀδελφὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἐν κτλ.
κτλ. κτλ. σκέπειν τε τοὺς ἐν αὐτῇ προϊστα-
μένους καὶ συνεδρεύοντας γερασμίους καὶ καλοὺς
ποιμένους, δαψιλῆς τε καταπέμπειν τὰς ἀγίας Αὐτοῦ
δωρεὰς καὶ χάριτας ἐπὶ τὸ κλητὸν καὶ ἡγιασμένον
πλήρωμα αὐτῆς, ἵνα, ὑγιαίνοντες τῇ πίστει, τῇ
ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, δικαιωθῶσι διὰ τῆς πί-
στεως ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν
κατεργαζόμενοι. Οὕτω δὲ πάντων ἡμῶν πιστευόν-

* ΣΗΜ. Σ. Ἰδε τὰ σχετικὰ ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ Λόγῳ τῆς
Α. Θ. Π., τοῦ Οἰκουμένου Πατριάρχου, Ἰωακείμ τοῦ Γ',
ἐν τῷ τῆς 15 Ἰουνίου 1901, φύλλῳ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς
Ἀληθείας».

των καὶ διακονούντων, πλουσίως ἐπιχορηγηθή-
σεται ἡμῖν ἡ εἰσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασι-
λειαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ᾧ μόνῳ δόξα καὶ μεγαλοπύνη, κρά-
τος καὶ ἐξουσία εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἐν Κηπόλει, τῇ 28 Ἰουλίου 1901.

Τῆς Ὑμετέρας περιπολήτου ἡμῖν Μακαριότη-
τος καὶ Σεβασμιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χρι-
στῷ ἀδελφὸς καὶ πρόθυμος

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΙΩΑΚΕΙΜ

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Γ'.

Ὁ ἀναγνώστης θὰ τιμήσῃ πλέον τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ
ἀναγεγραμμένα τρία κριτικὰ ἔξιώματα ὁρμώμενος ἐκ
τῶν ἐφεξῆς παρατηρήσεων. Καθαρίσαντες κριτικῶς,
ὅπως εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς οὕτω, τοὺς στίχους ἐν Τόμ.
Π' σελ. 674—677 τῆς Byz. Zeitschrift ἐγνωμεν ἔπει-
τα νὰ καθαρίσωμεν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅλον τὸ
Τυπικὸν ἐν διατριβῇ ἣν ἐστέλλαμεν πρὸς τὸν φίλον
Krumbacher τῇ 14) 26 Ἰουνίου τοῦ 1900 (ἡ ἀντιβολή
τοῦ κ. Παπαδοπούλου ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Ἐκκλη-
σιαστικῇ Ἀληθείᾳ» ἐν τῷ τῆς 7) 19 Ἰουλίου 1900
φύλλῳ, ὃ ἡμεῖς τὸ πρῶτον εἶδομεν ἐν τῇ Ἀθωίτιδι
μονῇ τῆς Λαύρας παρὰ τῷ φίλῳ κ. Ἀλεξάνδρῳ τῷ
Εὐμορροπούλῳ τῇ 27 Ἰουλίου). Κτεχωρίσθη δὲ ἡ
δευτέρα αὕτη ἡμῶν κριτικὴ ἐκκαθάρσις ἐναγχοῦς ἐν
τῷ 1' Τόμῳ τῆς Byz. Zeitschrift ἐν σελ. 530—534.

Πραγματευόμεθα ἐν τῇ διατριβῇ χωρία 51, ἴδω-
μεν δὲ νῦν καὶ τὰς εἰς αὐτὰ ἐκ τοῦ χειρογράφου προ-
φερομένας ὑπὸ τοῦ κ. Παπαδοπούλου νέας γραφάς.

Εἶναι αὐταὶ 25· τούτων δὲ 8 ἀναιροῦσιν 8 μετα-
βολὰς ἡμῶν τάσδε: 1) Σελ. 22 «φησὶ καὶ ἡ παλαιὰ
Γραφή» (Γεδεὼν «φησὶ καὶ ἡ πρ. διαγραφὴ», τὸ χει-
ρόγραφον «φησὶ ἡ πρόδξα Γραφή»· 2) Σελ. 33 «ὅσα
καὶ ὑποκάτωθεν τεθεῖς ἐτέρου» (Γεδεὼν «ὅσα καὶ...
ὑποτεθεῖς ἐτέρου», τὸ χειρόγραφον «ὅσα καὶ πούς
ὑποτεθεῖς ἐτέρου»· 3) Σελ. 33 «τοῖς αὐτοῖς μετὰ
πλείστης παραινέσεως», (Γεδεὼν «τοῖς αὐτοῖς, μετὰ
πλείστης παραινέσεως», τὸ χειρόγραφον «τοῖς αὐτοῖς
μετὰ πλείστην παραινέσιν»· 4 καὶ 5) Σελ. 34 «οὐ
παραγενομένου» (Γεδεὼν «παραγενομένου», τὸ χει-
ρόγραφον «παρὰ γνῶμην») καὶ «αὐλικόν» (Γεδεὼν
«ἀγγελικόν», τὸ χειρόγραφον «κελλικόν»· 6) Σελ. 43
«ὁδὲκα» (Γεδεὼν «ὁδὲ καί», τὸ χειρόγραφον «ὁδὲ καί»·
7) Σελ. «οὕτω γενήσονται», (Γεδεὼν «ταῦτα γενή-
σονται», τὸ χειρόγραφον «ἀνημνῆσονται»· 8) Σελ.
ταδί».

49 «ταύτα» (Γεδεών «τ' αὐτά», τὸ χειρόγραφον «ταυ-

Αἱ λοιπὰ 17 νέα γραφὰ εἶναι 17 ἐξ εἰκαδίας γενόμεναι ὑπ' ἡμῶν διορθώσεις, αἷδε: 1) Σελ. 22 «παντός ἐλευθέραν ἀρχικοῦ καὶ πράγματος καὶ ὀνόματος» (Γεδεών ἀρχικῶς, τὸ χειρόγραφον ἀρχικοῦ). 2—4) Σελ. 23 «ἐπ' ἐκκλησίας» (Γεδεών ἐκκλησίας, τὸ χειρόγραφον ἐκκλησίας) καὶ «δεῖ γὰρ εὐχὰς εὐχὰς ἀνταμείβεσθαι καὶ πνευματικῶν δώρων πνευματικὰς ἀνταπομέμειν τὰς χάριτας» (Γεδεών εὐχαὶ καὶ πνευματικῶς, τὸ χειρόγραφον εὐχὰς καὶ πνευματικῶς). 5) Σελ. 33 «σύγχυσις ἐνθεν γένηται» (Γεδεών ἐνθα, τὸ χειρόγραφον ἐνθεν). 6) Σελ. 37 «τὴν δὲ ὀνομαζομένην» (Γεδεών «τὴν διονομαζομένην», τὸ χειρόγραφον «τὴν δ' ὀνομαζομένην». 7 καὶ 8) Σελ. 40 «ἀνάγκαις συνεσχημένοις — ἀποταξαμένοις» (Γεδεών ἀνάγκαις καὶ ἀποταξαμένοις, τὸ χειρόγραφον ἀνάγκαις καὶ ἀποταξαμένοις). 9) Σελ. 41 «ἐν—ἐπιιδιδῶται» (Γεδεών ἐπιιδιδῶται, τὸ χειρόγραφον ἐκιδιδῶται). 10) Σελ. 45 «διὰ τοῦ μοναχικοῦ ἀμφίου κλήσιν μεταλλάξασα» (Γεδεών ἀμψίου), τὸ χειρόγραφον ἀμφίου. 11) Σελ. 50 «περιεβαλλόμεθα χιτῶνα» (Γεδεών περιεβαλλόμεθα, τὸ χειρόγραφον περιεβαλλόμεθα). 12) Σελ. 51 «Ἄρει δύντροφον» (Γεδεών ἄρειδύντροφον, τὸ χειρόγραφον «Ἄρει δύντροφον»). 13—17) Σελ. 18 ἐνεχειρίσθαι (ἐνεχειρίσθαι), 20 «εὐεργεσίας—ἐπιδοξαίμεν» (ἐπιδοξαίμεν), 52 «ἄχνην ἀπετινάζειν» (ἄχνη) καὶ «τόπος ὀποδοδοῦν» (ὀποδοδοῦν), 55 ἐγκάθηθε (ἐγκάθεθε). Τὰς 5 ταύτας διορθώσεις ἐπεδείξαμεν πᾶσιν ὁμοῦ ἐν σελ. 533—534, ἐμπεδοῖ δὲ αὐτὰς νῦν τὸ χειρόγραφον (ὀποδοδοῦν).

Ἐν σελ. 535—539 ἀναγράψαμεν κατὰ στοιχεῖον λέξεις τοῦ Τυπικοῦ ἄλλοθεν ἀγνώστους ἢ καὶ ὀλίγον γνωστὰς οὕτως: ἐξαιρετέα νῦν, κατόπιν τῆς ἀντιβολῆς τοῦ κ. Παπαδοπούλου, 6 αἱ ἐξῆς: ἀλλόπονος (Γεδεών ἀλλοπόνοις, τὸ χειρόγραφον ἀεὶ πόνοις), ἀνεπιδέσποτος (Γεδεών ἀνεπιδέσποτα, τὸ χειρόγραφον αὐτοδέσποτα), αὐτότυπος (Γεδεών αὐτότυπα, τὸ χειρόγραφον ὠτότυπα), ἐποφθαλμίδις (Γεδεών ἐποφθαλμίδιν, τὸ χειρόγραφον ἐποφθαλμιάδιν), εὐχαριστήσις (Γεδεών εὐχαριστήσεως, τὸ χειρόγραφον εὐχαριστίας), μυθῶ (Γεδεών μυθώντων, τὸ χειρόγραφον μυθώντων).

Τῶν λοιπῶν 26 διορθώσεων ἡμῶν οὐδεμίαν ἀνατρέπει τοῦ κ. Παπαδοπούλου ἢ ἀνᾶγνωσις.

Δ'.

Ἐάν ἡ τοιαύτη κριτικὴ, οἷα νῦν τοῖς πᾶσι διὰ τῶν διειλημμένων πρόκειται καταληπτὴ, ὀνομάζεται «κριτικὴ δοκιμὴ» καὶ «ἀπόπειρα διορθώσεως», τότε μὲν τὰς Μούσας τὰς σεμνὰς ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν ποῖα καὶ ποτε κριτικὴ δύναται ἐπαξίως νὰ φέρῃ τὸ καλὸν τοῦτο ὄνομα. Ἐκ τῶν 17 τοῦ κ. Παπαδοπούλου ἀνα-

γνώσεων ἐν τῷ ποιήματι τὰς 5 εἶχομεν προεϋρόντες ἡμεῖς ἐξ εἰκαδίας καὶ ἐκ τῶν 25 αὐτοῦ ἀναγνώσεων ἐν τῷ Τυπικῷ τὰς 17 πάλιν εἶχομεν προεϋρόντες ἐξ εἰκαδίας: τῶν 12 πρώτων λοιπῶν 2 ἀνέτρεψαν 2 εἰκαδίας ἡμῶν, αἱ δὲ 10 καίπερ ἄληθεις οὕσαι δὲν ἀποδεικνύουσι πᾶσαι τὸ κατ' ἐννοίαν ἐσφαλμένον τῶν ἀναγνώσεων τοῦ κ. Γεδεών ἀλλὰ τὸ μὴ ἄληθες αὐτῶν. Πάλιν, αἱ λοιπὰ τῶν ἐν τῷ Τυπικῷ 25, δὴλον δ' ὅτι αἱ 8, ἀνέτρεψαν 8 εἰκαδίας ἡμῶν. Ἠστοχίσασαμεν ἄρα 10 φορές, ἐπετύχεμεν δὲ 22 φορές. Μὰ τὴν ἄληθειαν, τοιαύτην κριτικὴν ἡμεῖς θὰ ἠύχόμεθα καὶ ἡμῖν αὐτοῖς συγχοτέραν καὶ τοῖς ἄλλοις οὐ σπάνίαν.

Τὸ Τυπικὸν ἔκτον προστίθεται 5 ἄλλοις Ἑλληνικοῖς ἔργοις, ἐν οἷς διορθώσεις ἡμῶν ἐξ εἰκαδίας γενομένης ἐνεπέδωσαν ἔπειτα τὰ χειρόγραφα ἀσφαλέςτερον ἀναγνώσθεντα. Τῶν 5 τούτων ἔργων 3 εἶναι ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, τὸ τρίτον ἡ Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτεία κατὰ τὸν πολύρρημον Αἰγυπτιακὸν πύργον τοῦ Λονδίνου, 2 δὲ Βυζαντινῶν συγγραφέων, τὸ δεύτερον Φωτίου Πατριάρχου ἐπιστολαὶ κατὰ κώδικα τῆς μονῆς τῶν Ἰδίων, ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθην. Παπαδοπούλου αὐτοῦ: παρῄχθη «Ἑκκλ. Ἀλήθειαν» 1901 σελ. 208.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Τυπογραφικὰ σφάλματα ἐν «Ἑκκλ. Ἀλήθειᾳ» 1901: Σελ. 206: 3, 5 (ἀντὶ ἀριθμοῖς 3, 5), μικρότερον (μακρότερον), Byg. (Byz.). Σελ. 207: καὶ αὐτοῦ (καθ' αὐτοῦ), φραγγελλίω (φραγελλίω), νὰ κωλύσῃ (ἐπιχειρήσαντα νὰ κωλύσῃ). Σελ. 208: ἔτι 1898 (ἔτι 1898), ἀέννος (ἀέννος), μηκέτι (μηκέτι), προσφιλονεικῆσαι (προσφιλονεικήσεις). Σελ. 209: καὶ πως (καὶ πως), φυτοκόμω (φυτοκόμω), φραγγελλίω (φραγελλίω), τῶν Ρωμαίων (τὴν Ρωμαίων), ἐλκύων (ἐλκύων). — Π. Ν. Π.

Ἐγκύκλιος

Π. Κ. Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

ὑπὸ ἡμερομηνίαν 17 λήξαντος ἀπελύθη τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας ἡ ἐξῆς ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς τιμιωτάτους ἐφόρους καὶ ἑλλογ. διευθυντὰς καὶ διευθυντρίας τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τιμιώτατοι ἑφόροι καὶ ἐλλόγιμοι διευθυνταὶ καὶ διευθύντριαι τῶν ὁχολῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀριθμ. } Πρωτ. 4786
} Διεκπ. 2850

Ἀρχομένου προσεχῶς τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1901—1902 ἡ Πατριαρχικὴ Κεντρικὴ Ἐκπαι-

δευτική Ἐπιτροπὴ ἐκ καθήκοντος προνοοῦσα, προάγεται ὅπως ἀνακοινώσεται τοῖς τιμητά-
τοις Ἐφόροις καὶ ἐλλογίμοις διευθυνταῖς καὶ
διευθυντρίαις τῶν Σχολῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς
Κων]πόλεως τὰς σχετικὰς ἐπὶ τούτῳ διατά-
ξεις αὐτῆς συνοψιζομένας ἐν τοῖς ἐξῆς:

Α'] Συνφδὰ τοῖς κεκανονισμένοις τὰ μὲν
μαθήματα ἄρξονται τακτικῶς ἀπὸ τῆς πρώτης
Σεπτεμβρίου, τελουμένου ἐπὶ ταῖς ἐνάρξεσι τοῦ
νενομισμένου ἀγιασμοῦ, αἱ δὲ ἐγγραφαὶ τῶν μα-
θητῶν καὶ μαθητριῶν ἀπὸ τῆς 25ης Αὐγούστου,
εἰδοποιουμένων διὰ καταλλήλων τοιχοκολλήσεων
τῶν γονέων ὅπως σπεύσωσιν εἰς τὴν ἐγκαιρον
ἐγγραφὴν τῶν τέκνων αὐτῶν.

Β'] Αἱ διευθύνσεις τῶν Σχολῶν ὀφείλουσιν
ἵν' ἀπαιτῶσι παρὰ τῶν ἐξ ἄλλων Σχολῶν προσερ-
χομένων πρὸς ἐγγραφὴν παίδων τὰ ἐνδεικτικὰ
τῆς προόδου καὶ χρηστῆς διαγωγῆς αὐτῶν, ἐνε-
ργοῦσαι πᾶν ὅ,τι πρέπον διὰ τοὺς στερουμένους
τοιούτων ἀπαγορεύεται δὲ ἡ ὑποβολὴ προδιβα-
σθέντων κατὰ τὰς ἐξετάσεις μαθητῶν καὶ μαθη-
τριῶν εἰς δευτέραν ἐξέτασιν ἐπὶ σκοπῷ ὑπερπ-
νήσεως τάξεως, ὡς καὶ ἡ παραδοχὴ ἀκροατῶν ἐν
οἰαδότηνι τάξει τῶν δημοτικῶν καὶ ἀστικῶν Σχο-
λῶν, τῶν ἐν ἐκάστη τάξει ἀναγραφόμενων μαθη-
μάτων ὑποχρεωτικῶν ὄντων δι' ἅπαντας τοὺς εἰς
αὐτὴν ἐγγεγραμμένους παῖδας.

Γ'] Τὰ προγράμματα καὶ ὥρολόγια τῶν μα-
θημάτων ὡς καὶ τὰ συμβόλαια τῶν διδασκόντων
δέον ἵνα μέχρι τῆς 1ης Σεπτεμβρίου ᾗσιν ἀφεύ-
κτως ἐπικεκυρωμένα ὑπὸ τῆς Π. Κ. Ἐκπαιδευ-
τικῆς Ἐπιτροπῆς, προσαγόμενα ἀμφοτέρω εἰς
διπλοῦν καὶ δεόντως ὑπογεγραμμένα, ἀναφερο-
μένων ἐν τοῖς προγράμμασι καὶ τῶν ἐν ἐκάστη
τάξει διδασκόντων προσώπων ἡ ἐπι-κύρωσις
γενήσεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τῆς οἰκείας Σχολῆς
προϋπολογισμοῦ· περὶ τῆς συντάξεως ὡς καὶ τῆς
ἐγκαιροῦ ὑποβολῆς τοῦ ὁποῖου ἐγένετο ἡδη μνηεῖα
ἐν τῇ ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 3340 καὶ ἡμερ. 24 Ἰου-
νίου ἐ. ἐ. ἐγκυκλίῳ τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας.

Δ'] Τὰ ἐπὶ μέρους προγράμματα τῶν Σχο-
λῶν, ἅτινα ὡς γνωστὸν, καταρτίζονται ἐπὶ τῇ
βάσει τῶν ἐν ἰσχύϊ ἀναλυτικῶν προγραμμάτων
τῆς Π. Κ. Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπῆς, δέον ἵν' ἀναγρά-
φωσιν ἐν ἰδιαίτερά στήλῃ καὶ οὐχὶ ἐν τῷ τέλει
ἐκάστου μαθήματος ἢ ἐν ἐτέρῳ καταλόγῳ τὰ ἐν
ἐκάστη Σχολῇ ἐν χρήσει διδακτικὰ βιβλία· ἀνάγκη
δὲ ἵν' ἀναφέρηται τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως,
ἡ ἐκδοσις, ἡ χρονολογία καὶ τὰ λοιπὰ ἀπαραλλά-
κτως ὡς ἀναγεγραμμένα εἰσὶ ταῦτα ἐντῷ ἄρτι ἐκ-
δοθέντι νέῳ Καταλόγῳ τῶν ὑπὸ τῆς Π. Κ. Ἐκ-

παιδ. Ἐπιτροπῆς ἐγκεκριμένων βιβλίων, οὗ
ἀντίτυπον ἐπισυνάπτεται. Δηλοῦται δὲ τοῖς
ἀρμοδίοις ὅτι ἐλεύθεροί εἰσιν ἵνα ἐκλέξωσι τὰ
καταλληλότερα ἐξ αὐτῶν πρὸς χρῆσιν ἐν ταῖς
οἰκείαις αὐτῶν Σχολαῖς, ἐπιτρεπομένης δι' ἀπο-
χωρῶντας λόγους τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν κατὰ
τὰ προηγούμενα ἔτη ἐν χρήσει διδακτικῶν βι-
βλίων.

Ε'] Πάντα τὰ ἐν ταῖς σχολαῖς διδακτικὰ
βιβλία δέον ἵνα ᾗσιν ἐκ τοῦ νέου Καταλόγου τῶν
ἐγκεκριμένων τοιούτων ὑπὸ τῆς Ἐκπαιδ. Ἐπιτρο-
πῆς, ἀπαγορεύεται δὲ αὐστηρῶς πᾶν βιβλίον μὴ
ἀναγραφόμενον ἐν τῷ εἰρημένῳ Καταλόγῳ, ὡς ἐν
τῷ ἀνωτέρῳ Δ' ἐδαφίῳ περὶ βιβλίων διατυπύται
ἐπιποινῇ παύσεως τοῦ πταίσαντος οἰουδῆτινος
τῶν διδασκόντων, συνφδὰρητῳ ἄρθρῳ τοῦ Κανο-
νισμοῦ.

ΣΤ'] Ἐκτὸς τῶν εἰδικῶν πάντες οἱ λοιποὶ
διδάσκαλοι ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἕνεκα διδακτι-
κῶν καὶ παιδαγωγικῶν λόγων δέον ἵνα διδάσκω-
σιν ἕκαστος ἅπαντα τὰ μαθήματα μιᾶς τάξεως,
ἢν διαδοχικῶς θὰ προάγωσιν οἱ μὲν τοῦ Δημοτι-
κοῦ ἀπὸ τῆς Α' τάξεως μέχρι τῆς Δ' οἱ δὲ τοῦ
Σχολαρχείου ἀπὸ τῆς Ε' μέχρι τῆς Ζ', ὀφείλουσι
δὲ οἱ διδάσκαλοι οὗτοι ἵν' ἀναλόγως τῶν τάξεων
ἐν αἷς θὰ διδάσκωσι, φέρωσιν ἐξάπαντος καὶ τὰ
ὑπὸ τοῦ οἰκείου ἁρθρου τοῦ Κανονισμοῦ ὀριζό-
μενα προσόντα, καθ' ἃ καὶ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. πρωτ.
3701 καὶ ἡμερομ. 10 Ἰουλίου ἐ. ἐ. ἐγκυκλίῳ ἀνα-
φέρεται. Ὅπου δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκόντων
ὑπολείπεται τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τάξεων, θὰ συν-
δυάζηται τὸ ὥρολόγιον κατὰ τρόπον, καθ' ὃν εἰς
καὶ ὁ αὐτὸς διδάσκαλος θὰ διδάσκη ἀπαραιτήτως
τὰ Θρησκευτικά, Ἑλληνικά, τὴν Ἱστορίαν, Γεω-
γραφίαν καὶ τὰ Φυσικὰ τῆς αὐτῆς τάξεως, τῶν
διευθυντῶν τῶν διδασκόντων συνήθως ἐν τῇ ἀ-
νωτάτῃ τάξει δικαιουμένων ἵνα παραλαμβάνωσι
καὶ μαθήματα ἐξ οἰασδήποτε τάξεως, ὅταν τοῦτο
ἀπαιτῶσι λόγοι ἀναγόμενοι εἰς τὴν κανονικωτέ-
ραν λειτουργίαν καὶ ἐποπτεῖαν τῶν Σχολῶν.

Ζ'] Οἱ διδάσκοντες ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἐν
Κοινοτικαῖς Σχολαῖς, πλὴν τῶν εἰδικῶν τῶν ἐπ'
ὀλίγας ὥρας καθ' ἑβδομάδα διδασκόντων, ὀφεί-
λουσιν ἵνα παραμένωσιν ἐν τῇ Σχολῇ δι' ὅλης
τῆς ἡμέρας, προσερχόμενοι κατὰ τὰ τεθεσπι-
σμένα ἐν τέταρτον τῆς ὥρας τοῦλάχιστον πρὸ τῆς
ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων καὶ ἀποχωροῦντες τὸ
ἑσπέρας μετὰ τὴν ὁλοσχερῇ ἐξοδὸν τῶν μαθητῶν.
Ἐὰν δὲ ἐν τῷ ὥρολογίῳ ἔχωσιν ὥρας τινὰς ἐλευ-
θέρας, αὗται θὰ θεωρῶνται ὡς ὥραι ἐργάσιμοι,

ἀφιερωμένοι εἰς τὴν ἐπιτήρησιν καὶ ἐποπτείαν τῶν μαθητῶν ἢ ἄλλαν ὑπηρεσίαν τῆς Σχολῆς ἀπαγορευμένου αὐτοῖς ἵν' ἀπέρχονται καὶ διαμένωσιν ἐκτὸς τῆς Σχολῆς, κατὰ τὰς ὥρας ταύτας. Εἴητε δὲ ὑγιαίνοντες ἐν Κυρίῳ.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 17 Αὐγούστου 1901.

† Ὁ Μ. Πρωτοδύκελλος **ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ**

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΡΠΑΓΗΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΑΓ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ

Ἐπιστέλλουσιν ἡμῖν ἐκ Πύργου τὰ ἀκόλουθα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀρπαγεῖσαν Μονὴν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, περὶ ἧς ἐν προηγουμένῳ ἡμῶν φύλλῳ ἐγράψαμεν (ἴδ. μην. τεύχος Ἰουλίου).

«Αἱ τελευταῖαι ἐνέργειαι τῶν ἐπιτοπίων βουλγαρικῶν ἀρχῶν πρὸς μονιμοποίησιν τῆς ἀρπαγῆς τῆς ἱερᾶς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς ἁγίας Ἀναστασίας εἶναι αἱ ἀκόλουθοι. Ἐν πρώτοις ὡς πρὸς τὴν δῆθεν ἐπισκευὴν αὐτῆς προέβησαν ἐν τῷ ναῷ εἰς τὸ ἀκατονόμαστον διάδημα ἵνα τὰς ἱερὰς αὐτοῦ τοιχογραφίας, ἡλικίαν δύο καὶ ἐπέκεινα αἰώνων ἀριθμούσας, δι' ἐπιχρίσεως λευκῆς ἀσβέστου καταστρέψωσι πάσαι, πλὴν τοῦ ἐν τῷ τρούλλῳ τοῦ ἱεροῦ Παντοκράτορος, ὃν διὰ τὴν ὥς ἐκ τοῦ ὕψους δυσκολίαν οὐκ ἀπέσβεταν. Ἡ πρᾶξις αὕτη εἶναι τοσοῦτον ἀξία καταχρίσεως ὥστε αὕτη καὶ μόνη ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐσχάτης ἀγροικίας τῶν ἐνεργούντων. Λέγεται μάλιστα, ὅτι οἱ κύριοι οὗτοι μὴ δυνήντες νὰ ἀνεύρωσιν ἔχνη βουλγαρικῆς δικαιοδοσίας ἐν τῇ μονῇ καὶ τῷ ναῷ, τοῦναντίον δὲ τὰ πάντα εὐρόντες φέροντα ἀνεξίτηλα τὰ ἔχνη τῆς ἡμετέρας ἀπαρχαράκτου ἰδιοκτησίας, προέβησαν εἰς τὸ ἀπονενοημένον τοῦτο κίνημα καὶ ἐτόλμησαν ν' ἀποσβέσωσιν ἐκ τοῦ ναοῦ τοιχογραφίας, αἱ αἰῶνες ὅλοι ἐσεβάσθησαν καὶ διετήρησαν μέχρι τοῦδε εἰς σχετικῶς καλὴν κατὰστασιν, φερούσας, ἐννοεῖται, τὰ ἔχνη τῆς πολιτῆς ἀρχαιότητος, ἅτινα εἰ μὴ ἄλλοι σεβαστὰς καθιστᾶσιν αὐτὰς εἰς τοὺς δυναμένους, πῶς νὰ κρίνωσι τοιαῦτα ἔργα τέχνης ἔστω καὶ χρόνων παρχαμῆς, ἅτινα παρὰ τοῖς ὅπως οὖν πεπολιτισμένοις λαοῖς μεγίστης ἀξιοῦνται τιμῆς καὶ ἐξόχου σεβασμοῦ. Καὶ αἱ δεσποτικαὶ δὲ εἰκόνες καὶ πολλὰ ἄλλα τεκμήρια ἐπιγραφῶν καὶ τῶν τοιούτων κατὰδηλον ἐποίησαν τὴν αὐθάδη ἱεροσυλίαν, ἣν διέπραξαν οἱ ἀρπάσαντες ἱερὰν μονὴν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀνήκουσαν, ἀφ' οὗ δὴ καὶ τὰ περίεξ πάντα, πλὴν τινος χωρίου, κατοικοῦνται ὑπὸ Ἑλλήνων ἀπ' αἰώνων».

Ὁ ὑπεύθυνος Ι. Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

— Πατριαρχικαὶ προσήσεις. — Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης διὰ τοῦ Μεγάλου Ἀρχιεπισκόπου μὲν Λαυρεντίου καὶ Ν. Νικολαΐδου, ἐλεγκτοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν λογαριασμῶν διεβίβασε τὰς πατριαρχικὰς εὐχὰς καὶ προσήσεις αὐτοῦ τῇ ἁρτί εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρικομένην εὐγενεστάτῃ χήρᾳ τοῦ ἀσιδίου ἐθνικοῦ εὐεργέτου Στεφάνου Ζαφειροπούλου, διὰ δὲ τοῦ Μεγάλου Πρωτοσυγγέλλου Χρυσοστόμου ἤλυστο προχθὲς τῇ μὲν ἐκ τῆς πόλεως ἡμῶν εἰς Ἀθήνας ἀναχωρησάτῃ συζύγῳ τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος Θεοτόκῃ τῷ «κατευδύνῳ», τοῖς κ. κ. δὲ Γκέσωρ, πρέκτορι τῆς βουλγαρικῆς ἡγεμονίας ἐνταῦθα καὶ Ἀντωνίῳ Σούρτζ, μέλει τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου, ἐπὶ τῇ προτράτῃ εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ἐπανόδῳ αὐτῶν.

— Ἐπέτειος ὁνόματος. — Ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης διεβίβασε χθὲς τὰς εὐχὰς καὶ συγχρητηρίους αὐτοῦ προσήσεις τοῖς τὴν ἐπέτειον τοῦ ὁνόματος αὐτῶν ἐορτὴν ἄγουσιν Ἀλεξάνδρῳ Ζωηρῷ πατρί, Ἀλεξάνδρῳ Νκούμ, πρώτῳ διερχομένῳ τῆς ἐλληνικῆς πρεσβείας, Ἀλεξ. Γάγκω, μέλει τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου, Ἀλεξάνδρῳ Πιντζίρη βέη, διερχομένῳ τῆς ὁδοῦ. Τραπεζῆς, Α. Μαυρογένει βέη, Α. Μελαχροινῷ ἱατρῷ καὶ Α. Σπυριδὶ ἱατρῷ διὰ τοῦ Μ. Πρωτοσυγγέλλου Χρυσοστόμου καὶ Μ. Ἀρχιεπισκόπου Λαυρεντίου· τηλεγραφικῶς δὲ τῇ Α. Θ. τῷ μητροπολίτῃ Νεοκαισαρείας Ἀλεξάνδρῳ, τοῖς Ἀλεξάνδρῳ Κωνσταντινίδῃ πατρί, βιηθῷ τοῦ νομάρχου Θεσσαλονίκης, καὶ τοῖς ἐν ταῖς Πριγκιπωνήσοις Ἀλεξάνδρῳ Φωτιάδῃ καὶ Ἀλεξάνδρῳ Σινιόσογλου.

Αὐτοπροσώπως δὲ ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπετκέψατο τὴν Α. Ε. τὸν Ἀλεξάνδρον Καραθεοδωρῇ πατρί, ἀρχιμεταρρατὴν τῶν ἀνακτόρων.

— Ἐπιτροπὴ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ. — Ἀρχιεπίσκοπος τῆς χρονικῆς περιόδου τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Πατριαρχικοῦ ναοῦ, ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης διώρισε σήμερον ἐξ ὁρκίου Ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐκ τῶν ἀξιολόγων κ. Γεωργίου Βογιατζόγλου, Σταύρου Ἡλιάδου, Ἰωάννου Οὐστρουτζόγλου, Προδρόμου Κομβοπούλου, Μιχαὴλ Παπάζογλου καὶ Ν. Α. Νικολαΐδου ἀναδιορισθέντος.

— Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον. — Τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον λαθὼν ὑπ' ὅψει ὅτι πολλὰ συνεσωρεύθησαν εἰς τὸ Γραφεῖον αὐτοῦ ὑποθέσεις δικαστικῆς καὶ διοικητικῆς φύσεως, ἐνέκρινεν σήμερον ὅπως ἐπὶ τινι χρόνῳ ἐργάζηται τὰς Πραγματικὰς καὶ μετὰ μεσημβρίαν ἐπιλαμβάνονμενον ἐν ἀλλὰς δικαστικῶν καὶ διοικητικῶν ὑποθέσεων, τῆς μ. μ. συνεδρίας τῆς προσεχοῦς Πραγματικῆς ἀρισθείσης πρὸς θεώρησιν δικαστικῶν ὑποθέσεων.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ.